జగజ్జీవేశ్వరుల తత్త్వ
అద్వైతము

శ్రీ విద్యాశంకర భారతీస్వామివారిచే

విరచితము

ప్రకాశకులు :

శ్రీ గాయత్రీ పీఠము, బందరు

సోల్ డిస్ట్రిబ్యూటర్సు:

కమలా పబ్లికేషన్సు

గవర్నరుపేట, విజయవాడ-2.

ప్రతులు : 1000

వెల : రు 3-00

ముద్రణ :
శ్రీ అజంతా అర్టు ప్రెస్, కొల్లాపు

జగద్గురువులైన శ్రీ ఆదిశంకర భగవత్పూజ్యపాదులకు

అంకితము

' వ్యుప్త కేశాయచ " అని వేదములో వర్ణింపబడిన ప్రకారము ఆ పరమేశ్వరుని వ్యుప్తకేశరూప కలియుగ జ్ఞానావతారులైనట్టిన్ని,

ఊనషోడశవయఃకాలములో భాష్య ప్రకరణస్తోత్రాది సార్ధశతాధిక అమూల్యగ్రంథరాశిని జగదుద్ధరణార్థమై అనుగ్రహించిన సర్వజ్ఞులైనట్టిన్ని,

అపౌరుషేయములై జ్ఞానపేటికలనదగు ఉపనిషత్తుల లోని అద్వైత సిద్ధాంతము నుద్ధరించి ప్రచారముచేసి సర్వ దుర్మతములను ఖండించి అద్వైతమునకు ఆధ్యాత్మిక సామ్రాజ్య పట్టాభిషేకమును గావించి భారతదేశములో చతుర్దిక్కులందును పీఠ చతుష్టయము నమర్చి షణ్మతముల గూడ స్థాపించి జగద్గురువులు అను సార్థక బిరుద విరాజమానులైనట్టిన్ని,

దయాసముద్రులైనట్టిన్ని,

ఆదిశంకర భగవత్పూజ్యపాదులకు

వారి అనుగ్రహ విశేషముచే రచింపబడిన ఈ చిన్ని పుస్తకమును బద్ధాంజలినై అంకితము చేయుచున్నాడను.

శ్రీ శంకర మఠము
బందరు
కృష్ణామండలము

విద్యాశంకరభారతీస్వామి
శ్రీ గాయత్రీ పీఠము

శ్రీ జగద్గురు శృంగేరీ శ్రీమదభినవ విద్యా తీర్థస్వామిభిః

అస్మదత్యన్త ప్రియశిష్య పరమహంస శ్రీ గాయత్రీ పీఠాధిపతి శ్రీ విద్యాశంకర భారతీస్వామినాం విషయే ప్రత్యగ్బ్రహ్మైక్యానుసంధాన పూర్వకం విరచితా ఆశిషః సముల్లసంతు.

మీరు పంపిన జగజ్జీవేశ్వరుల తత్త్వము:అద్వైతము అను పేరుగల పుస్తకమును అమూలాగ్రము చూచినాము. గ్రంథము అతి సరళము, సామాన్య జ్ఞానము గలవారును సులభముగా శాస్త్ర ప్రతి పాద్యార్థమును తెలిసికొనుటకు సాధనముగా నున్నది.

జగత్తుమిథ్య, ఏకవిజ్ఞానముచే సర్వవిజ్ఞానము, జీవన్ముక్తి ఈ మూడు విషయములను భగవద్గీత, ఉపనిషత్తులు బ్రహ్మసూత్రములు, విష్ణుపురాణము, శ్రీమద్భాగవతము మున్నగు ప్రాచీనార్ష గ్రంథానుసారముగ నిర్ణయించి బ్రహ్మాద్వైతమే పరమసిద్ధాంతమని యుక్తులు, పదార్థవిజ్ఞానము (సైన్స్) నూతన విమర్శకుల యనుభవ వాక్యములచేతను స్పష్టముగా సిద్ధపడునని చక్కగా బోధపడునటుల వక్కాణించినారు.

ఈ గ్రంథము చూచి సంతోషమును పొందినాము. ఈ గ్రంథము శ్రీశారదాచంద్ర మౌళీశ్వరుల అనుగ్రహముచే వర్ధిల్లుగాక!

నారాయణ స్మరణం.

శ్రీ చంద్రమౌళి

శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్యవర్య శ్రీ మచ్ఛంకర భగవత్పాదప్రతిష్ఠిత శ్రీ కాంచీకామకోటి పీఠాధిప జగద్గురు శ్రీమచ్చంద్రశేఖరేంద్ర సరస్వతీ శ్రీపాదాదేశానుసారేణ శ్రీమజ్జయేంద్ర సరస్వతీ శ్రీపాదైః శ్రీగాయత్రీపీఠాధిప శ్రీ విద్యాశంకర భారతీస్వామి విషయే క్రియతే నారాయణ స్మృతిః,

శ్లో॥ యద్వ్యక్తాద్వైత ఏవ శ్రుతి శిఖరగిరా మాగమానాంచ నిష్ఠా
సాకం సర్వైః పురాణైః స్మృతినికర మహాభారతాది ప్రబంధైః
తత్త్రైవ బ్రహ్మసూత్రాణ్యపి విమృశతాం భాంతి విశ్రాంతిమంతే
ప్రత్నైరాచార్యరత్నైరపి పరిజగృహే శంకరాద్యైస్త దేవ.

తదాత్మానుగ్రహాదేవ తరుణేందుశిఖామణేః
అద్వైతవాసనాపుంసా మావిర్భవతి నాన్యథా॥

ఇతి శ్రీ దీక్షితేంద్రోక్తి మనుసృత్య భవత్కృతః
జగజ్జీవేశ్వరాణాం చ తత్త్వస్యాంధ్ర్యాం ప్రకాశకః
గ్రంథోఽయం తత్త్వమద్వైతం బోధయన్ సతతాంసతామ్
శ్రీ చంద్రమౌళిక్కృపయా భూయాత్ శ్రేయఃప్రదస్సదా.

నానాభాష్యాద్భుతాసౌ సగుణఫలగతిర్భేదవిద్యావిశేషైః
తత్తద్దేశాధిరమ్యా సరిదివ సకలా యత్ర యాత్యంతభూయమ్
తస్మిన్నానందసింధౌ సతిమహతిపరే భావవిశ్రాంతిముద్రా
శాస్త్రశ్రోత్యోద్ఘాటితాయైః ప్రణమత హృది తా న్నిత్య
మాచార్యపాదాన్॥

ఇతి చ దీక్షితేంద్రవచన మనుసృత్య సగుణ పరశాస్త్రాణాం సర్వేషా మపి పరిమార్గతః నిర్గుణే అద్వితీయే పరస్మిన్ తత్త్వే ఏవేతి సమన్వయస్య ప్రదర్శకో భవతి. భవతి కృతజ్ఞ స్సర్వోఽపి సద్విద్యాలోలుపః రసికలోక ఇతి కిమువక్తవ్యం

యాత్రాస్థానమ్ : ఇలైయాత్తంకుటి
భవత్కృతాక్షాత్కృత బ్రహ్మవిదీశ్వరా.

నారాయణ స్మృతిః

ఆమ్నాయార్థవాచస్పతి, వేదభాష్య విశారద, వేదభాష్యాలంకార
బ్రహ్మశ్రీ ఉప్పులూరి గణపతిశాస్త్రిగారి

ప్ర శం స

శ్రీ విద్యాశంకర భారతీ స్వామివారు రచించిన జగజ్జీవేశ్వర తత్త్వమను గ్రంథమును స్థాలీపులాక న్యాయముగ చూచితిని.

మానవునకు పరమ పురుషార్థ సాధనమగు జగజ్జీవేశ్వర తత్త్వమును, ప్రసంగ సంగత్యానేక ప్రామాణ్యములను, చక్కని ప్రమాణ వచనములతోను శ్రుతి, యుక్తి, అనుభవములతోను ఉపనిషత్తులు విష్ణుపురాణము, భగవద్గీత, స్కాందపురాణము మొదలగు ఆర్షగ్రంథ వచనములను ఉల్లేఖచేయుచు జన సామాన్యమునకు గూడ సుబోధమగు రీతిని లోకోపకారము కొరకు సులభశైలితో ఇతర మత వైలక్షణ్యములను చూపుచు పరమ పవిత్రమగు హృదయముతో చిన్ననాట నుండియు వారి యనుభవము నంతను శ్రీవారు గ్రంథరూపములో ప్రసాదించిరి.

జన్మాంతరపుణ్యవశమున శ్రీవారితో నాకుపూర్వాశ్రమమునుంచి రమారమి ౩౬ సంవత్సరముల నుంచి పరిచితి గలదు.

చిన్ననాట నుండియు ఈ పుణ్య పురుషులు సంసారములో నుండియు తామరాకుపై నీటివలె సాంసారిక ప్రవృత్తిని గడుపుచు, పరమార్థముకొరకే అహోరాత్రములుతమజీవితమును ధారపోయుచు లౌకికములో తాము బి. ఎ. బి.ఎల్., ప్యాసు అయి ప్లీడరుగా పనిచేయుచున్నను నిరంతరము విద్వద్గోష్ఠి సలుపుచు పెద్దలసందర్శనమునకు వ్యయప్రయాసలతో

దూర దేశములకు వెడలి వారి ఆశీర్వాదములను పొందుచు, మహానందమగ్నులగుచు, తరచు ప్రతిదినము సాయంకాలము శాస్త్ర నిష్ణాతులగు పండితప్రకాండులవలన సమస్త పురాణములు, ధర్మములు మున్నగు అనేక విషయములను ఆస్తిక్యముతో వారు గ్రహించుచుండెడివారు.

సంసారములో నున్నంతవరకు ఇట్లు పరమార్థదృష్టికోణములో తమ జీవయాత్రను గడపి, కుమారులయందు సంసార భారమునుంచి, విరక్తులై జగద్గురువుల వద్ద తురీయాశ్రమ స్వీకారమొనర్చి, ప్రస్థానత్రయ భాష్యములను చక్కగా కృషి చేసి సర్వజన సుబోధమగు దృష్టాంతములతో తమ వైదుష్యమును లోకమునకు వెదజల్లుచుండెడి పవిత్రహృదయులు గాన వీరి రచనలు ఆర్షరచన కోటిలో పరిగణింప దగియున్నవి.

ఇట్టి పవిత్రవ్యక్తుల గ్రంథములు పాఠకులకు పవిత్ర సంస్కారములను కలిగించి ఆత్యంతిక పురుషార్థమునకు సహాకారము లగుచు ఆచంద్రార్కము విరాజిల్లునట్లు పరమేశ్వరుడు అనుగ్రహించుగాక.

— ఉప్పులూరి గణపతిశాస్త్రి

శ్రీ మదఖిలాంధ్ర దేశీయ బ్రాహ్మణ గురుకులాశ్రమ సంస్థాపకులును, సంచాలకులును, సర్వోపద్రష్టలును బ్రహ్మ విద్యాలంకారులును అగు శ్రీ ముదిగొండ వేంకట రామ శాస్త్రిగారి ప్రశంస.

శ్రీ మ త్ప ర మ హం స పరివ్రాజకాచార్యవర్య శ్రీగాయత్రీ పీఠాధిపతులు రచించిన 'జగజ్జీవేశ్వరతత్త్వము అద్వైతము' అను గ్రంథమును చూచి యానందించితిని.

ఇందు ప్రస్థానత్రయీ వ్యాహారణములనే గాక తుదకు ఇతరభాషలలోని ఖురాన్, బైబిలు, సైన్సు, ఉదాహరణముల గూడ అద్వైత సిద్ధాంతో పష్టంభకములుగాచూపబడి సరళాంధ్ర భాషలో వివృతములై యుండుటచే అద్వైతాదరము గల నేటి లౌకికుల చిత్తముల గూడ నాకర్షించుటకీ గ్రంథ ముపకరించునని తోచుచున్నది.

శ్రీ విద్యా శంకర భారతీ స్వామివారు పాశ్చాత్య విద్యా నిష్ణాతులై పెద్దలవల్ల ప్రస్థానత్రయ వేదాంతార్థముల నధిగమించి యుండుటచే నిట్టి గ్రంథమును వ్రాసిరి గదా యని సంతసించు చున్నాడ.

ఇట్లు

విద్వద్విధేయుడు

ముదిగొండ వెంకటరామశాస్త్రి.

మకాం: త్రిలింగమహా
విద్యాపీఠము
గవర్నరుపేట
విజయవాడ - 2

పీఠిక

విశాలాంధ్రపత్రికవారు 1958 సంవత్సరపు 'సందేశం' అనువార్షిక సంచికను అద్వైతము నధికరించి ప్రచురింప దలచి ఒకవ్యాసమును వ్రాయుమని నన్ను కోరగా "జగజ్జీవేశ్వర తత్త్వము" అను శీర్షికతో జగత్తు, జీవుడు, ఈశ్వరుడు అను మూడింటి తత్త్వము అద్వైతమే అని ఒక వ్యాసమును వ్రాసియుంటిని.

దానిలో మన హిందూమతమునకు ప్రమాణగ్రంథ రాజములై ప్రస్థానత్రయము అను నామముతో విరాజమానములగు శ్రీమద్భగవద్గీత, బ్రహ్మసూత్రములు, ఉపనిషత్తులు అనువానినిన్ని, పురాణములనున్ను, క్రిస్టియను మతమునకు ప్రమాణగ్రంథమగు బైబిలును, మహమ్మదీయ మతమునకు ప్రమాణగ్రంథ మగు ఖురానును విమర్శించి ఆ గ్రంథము లన్నిటిలోను జగజ్జీవేశ్వరతత్త్వము అద్వైతముగానే ప్రధానముగ నిరూపింపబడినదనియు, ఇంతేకాక అందరికి ప్రమాణములగు తర్కయుక్తులనుబట్టి విచారించినను, సైన్సు (Science) అను పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రమును పరిశీలించినను, ప్రాచ్య పాశ్చాత్య మేధాసంపన్నులగు మహాపురుషుల అను

భవములను గమనించినను, జగజ్జీవేశ్వర తత్త్వము అద్వైత ముగానే స్పష్టమగుచున్నదనియు, అట్టి అద్వైత సిద్ధాంతమే ప్రపంచమున కంతకు సనాతనధర్మము [eternal truth] అనియు, అందుకు ద్వైత విశిష్టాద్వైతములు సాధనలనియు శ్రుతియుక్త్యనుభవ పురస్సరముగ వ్రాసియుంటిని. ఇట్టి నా రచనకు ప్రేరణ శ్రీ కామకోటి పీఠాధిపతులగు శ్రీశ్రీశ్రీ చంద్రశేఖరేంద్ర సరస్వతీ జగద్గురు పూజ్యపాదుల బోధలే. ఆ నా వ్యాసము ఆ వార్షిక సంచికలో ప్రధాన ప్రథమ వ్యాసముగ ప్రకటింపబడినది.

ఆ వ్యాసమును చదివి ప్రశంసించిన పెక్కురు దాని నొక పుస్తకరూపకముగ ప్రకటింపవలసినదని కోరిరి.

నేను హైదరాబాదులోని శ్రీ శృంగేరీవారి శంకర మఠమునకు 1961 సంవత్సరపు చాతుర్మాస్యదీక్షా నిర్వాహణార్థమై వెళ్ళినపుడు హైదరాబాదు; సికిందరాబాదు జంట నగరములలో ప్రఖ్యాత ముద్రాపకు [Printers] లయిన అజంతా ముద్రణాలయాధిపతులగు శ్రీమాన్ ఎన్. సి. వేంకటాచార్యులుగారితో ఈ వ్యాసమును పుస్తకరూపకముగ ప్రకటించు విషయమై ప్రస్తావించితిని. వారు తమ సహజ ఔదార్యముతో ఈ పుస్తకమును ఉచితముగ అచ్చువేయించెదమని వెంటనే తమ అభిప్రాయమును ప్రకటించిరి.

శ్రీమాన్ వేంకటాచార్యులుగారు సంస్కృతాంధ్రములందును వ్యాకరణ శాస్త్రమునందును చక్కని పాండి

త్వ్యమును, కవితా నైపుణ్యమును గలిగి అనేక అష్టావధాన శతావధానములను సలిపి ఉద్గ్రంథముల రచించి దిగంత విశ్రాంత యశశ్చంద్రికా విరాజమానులైన విద్వత్కవి శేఖరులయి యున్నారు. బంగారమునకు పరిమళ మబ్బినట్లు వారి పాండిత్యగరిమకు వన్నె తెచ్చినది వారి సహజ ఔదార్యాది గుణగణము. వారి కనేక అత్యావశ్యక కార్యాంతరములున్నను ఈ నా వ్యాసమును పుస్తకరూపముగ అచ్చు వేయించి నా కందించినారు.

ఈ పుస్తక ముద్రణమునకు కావలసిన కాగితమును సికిందరాబాదులో వస్త్ర వ్యాపారస్థులును, సీతారామనామ సంకీర్తన సంఘ సంస్థాపకులును, సనాతన ధర్మాచరణ నిష్ఠా గరిష్ఠులును, ఆస్తికోత్తములును, ఉదారచరితులును అగు శ్రీ జూలూరి జగదీశ్వరయ్య శ్రేష్ఠిగారు ఉచితముగ నొసంగి ఈ పుస్తక ప్రకటనమునకు తోడ్పడిరి.

ఈ పుస్తకమును శ్రమ అనుకొనక అవలోకించి నా యందు వాత్సల్యముతో ఆశీఃపూర్వక శ్రీ ముఖములను అనుగ్రహించిన మా గురువర్యులగు శ్రీ శ్రీ శ్రీ శృంగేరీ పీఠ జగద్గురువులకును శ్రీ శ్రీ శ్రీ కామకోటిపీఠజగద్గురువులకును నా నమస్కృతంబులు.

సికిందరాబాదులో హిందుస్థానీ డైరీ పబ్లిషర్సుగా ప్రఖ్యాతులైన శ్రీ చిట్టా వేంకటరామశాస్త్రిగారు తమ హాజోత్సాహముతోను, ప్రావీణ్యముతోను ఔదార్యము

తోను ప్రథమము నుండియు ఈ పుస్తక ప్రచురణాదికమునకు తోడ్పడిరి.

ఇట్లు ఈ పుస్తక ముద్రణమునకు తోడ్పడిన శ్రీమాన్ వేంకటా చార్యులగారికిని, శ్రీ జూలూరి జగదీశ్వరయ్య శ్రీ చిట్టా వేంకట రామశాస్త్రిగార్లకును సకలశ్రేయస్సులు కలుగుగాక యని మానారాయణస్మరణ పూర్వక ఆశీస్సులు

ఈ గ్రంథమునుచూచి ప్రశంసను రచించిన "ఆమ్నాయార్థ వాచస్పతి" "వేదబాష్యవిశారద' 'వేదభాష్యాలంకార" బ్రహ్మశ్రీ ఉప్పులూరి గణపతిశాస్త్రిగారికి సకల శ్రేయస్సులు కలుగుగాక యని మా నారాయణస్మరణ పూర్వక ఆశీస్సులు.

శ్రీగాయత్రీ పీఠము
శంకరమఠము
మచిలీపట్నము
కృష్ణామండలము

విద్యాశంకర భారతీస్వామి

ద్వితీయ ముద్రణకు పీఠిక

జగజ్జీవేశ్వర తత్త్వము-అద్వైతము అను పుస్తకమును రచించి సికిందరాబాదులోని అజంతా ప్రింటర్సువారి చేత ప్రథమముద్రణ 1000 ప్రతులు అచ్చువేయించి 1963 సం॥ ములో ప్రకటించడమైనది.

ఆ ప్రతులన్నియు అయిపోవుటచేతను ఆ గ్రంథమును కావలెనని కోరు వారు చాలామంది ఉండుటచేతను ద్వితీయ ముద్రణము 1000 ప్రతులు వేయించ నవసరము కలిగినది.

ఈ ప్లవంగ సంవత్సర చాతుర్మాస్యదీక్షా నిర్వహణ మునకై నేను హేలాపురిఅను ఈ ఏలూరు పట్టణమునకు వచ్చి శంకరమఠములో గీతోపన్యాసముల ద్వారా ధర్మ భక్తిజ్ఞాన ప్రబోధమును గావించుచుండగా ఈ పట్టణ ప్రముఖులలో నొకరగు శ్రీ ఈదర పట్టాభిశ్రీరామ (వెంకయ్యగారి పుత్రరత్నము) గారు ఈ గ్రంథముయొక్క ద్వితీయముద్రణా వశ్యకతను గురించి విని ఈ యేలూరు పట్టణములో నిది వరకెన్నడు సామాన్య యతీశ్వరులుకాని, పీఠాధిపతులైన యతీశ్వరులుకాని వ్యాసపూజను చాతుర్మాస్య దీక్షను నిర్వ హించక పోవుటచేతను ఈ సంవత్సరము నేనువ్యాసపూజను గావించి చాతుర్మాస్యదీక్షను నిర్వహించుటచేతను, ఇట్టి

అపూర్వ సన్నివేశమునకు చిహ్నముగా నా యీ గ్రంథ మును ఉచితముగ తమ పట్టాభిరామముద్రణాలయములో అచ్చు వేయించెదనని తమ సహజ ఔదార్యముతో చెప్పి తమకు ఇతర వత్తిడి పనులెన్నియున్నను; దీనిని అతి శీఘ్రకాలములో అచ్చువేయించి యిచ్చినారు.

శ్రీ ఊదర పట్టాభి శ్రీరామగారికిన్ని, వారి కుటుంబ మునకున్ను ఆయురారోగ్య ఐశ్వర్యములతో సకలశ్రేయోభి వృద్ధి అగుగాక అని మానారాయణ స్మరణ పూర్వక ఆశీస్సులు.

మకాం:

శంకర మఠము   విద్యాశంకర భారతీ స్వామి

ఏలూరు

ప్లవంగ   గాయత్రీ పీఠాధిపతి

కృష్ణాష్టమి

జగజ్జీవేశ్వరుల తత్త్వము : అద్వైతము

ఆస్తికుడైన ప్రతిమానవుడు జీవుడగు తానొకడున్నా డనిన్నీ, తన కెదురుగా కనబడు జగత్తు ఉన్నదనిన్నీ, సృష్టి కర్తయగు ఈశ్వరుడు ఉన్నాడనిన్నీ విశ్వసించును. ఈ మూడింటికిగల పరస్పర సంబంధమును గురించి వేర్వేరు విధముల సిద్ధాంతీకరింపుచూ వివిధమతములు బయలు వెడలి నవి. ఈ మతము లన్నిటిని ద్వైతము, విశిష్టాద్వైతము అద్వైతము అను మూడు విధములుగ విభజింపవచ్చును.

ద్వైతము

జగత్తు సత్యమనియు, జీవుడు ఈశ్వరుడు భిన్నుల నియు, ఒక జీవునికిని ఇంకొక జీవునికిని భేదము గలదనియు, ఈశ్వరునికిని జగత్తునకును భేదము గలదనియు, జగత్తులో నొక వస్తువునకును ఇంకొక వస్తువునకును భేదము కలదని జీవునికిని జగత్తునకు భేదము కలదనిన్ని ఇట్లు ప్రత్యక్షముగా ప్రతి మానవునికిని గోచరించు అయిదు భేదములు చెప్పునది ద్వైతమతము. జీవులు భక్తిచేత భగవంతుని లోకమును సామీప్యమునచేరి అచ్చట భగవత్సేవ చేయుచు ముక్తులుగ నుందురని ద్వైతుల సిద్ధాంతము. ప్రపంచములోని క్రీస్తు మతము, మహమ్మదీయ మతము మున్నగు మతములన్నియు ఈ ద్వైత సిద్ధాంతము క్రిందికి వచ్చును. మన దేశములో మధ్వాచార్యులచే స్థాపింపబడినది ఈద్వైతమతమే.

విశిష్టాద్వైతము

శ్రీరామానుజాచార్యులవారిచే స్థాపింపబడినది విశిష్టాద్వైతము. ఈమతము ప్రకారము జగత్తున్ను జీవులున్ను భగవంతునకు శరీరస్థానములో నుండునవియు, జీవేశ్వరులకు గల సంబంధము అంశాంశి సంబంధము లేక అవయవ అవయవి సంబంధము అనియు, భక్తిచేత జీవులు భగవంతుని చేరి సారూప్యస్థితిలో నుండి ముక్తులగుదు రనియు వారి సిద్ధాంతము. నానావిధ పత్రపుష్ప ఫలాదులతో నొప్పారుచున్నను వృక్షము మాత్రము ఒక్కటే యని చెప్పబడుచున్నట్లు నానావిధ జీవులతోను సత్యమైన జగత్తుతోను విశిష్టుడయి యున్న ఆ భగవంతుడు ఒక్కడుగానే యున్నాడు అనుటచేత వీరి సిద్ధాంతమునకు విశిష్ట అద్వైతమని పేరువచ్చినది.

అద్వైతము

అద్వైత మనునది పై చెప్పినవాని కన్నింటికి విలక్షణమై విరాజిల్లుచున్నది. భగవంతుడు లేక బ్రహ్మ యనునది ఒక్కటిమాత్రమే సత్యమై అనంతమై జ్ఞానానంద స్వరూపమైనదనిన్ని, జగత్తు మిథ్య అనిన్ని జీవుడు తాత్వికముగ బ్రహ్మమే అనిన్ని వీరి సిద్ధాంతము. ఇదియే శ్లోకార్థములో 'బ్రహ్మ సత్యం జగన్మిథ్యా జీవో బ్రహ్మైవ నాపరః' అని వక్కాణించబడినది. జగజ్జీవ బ్రహ్మలకు గల పరస్పర సంబంధము ద్వైతా ద్వైత విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతములలోనే సిద్ధాంతానుసారముగ శ్రుతియుక్తి అనుభూతులవల్ల నిర్ణయింప వీలగునో పరిశీలింతము. శ్రుతి (అనగా గ్రంథ) ప్రమాణము ననుసరించియు, యుక్తి నిబట్టియు, అనుభవమును

బట్టియు తేలిన సిద్ధాంతమే సరియైన సిద్ధాంత మగును కాని అన్యముకానేరదుగదా. గ్రంథప్రమాణము అనగా సంస్కృత వాఙ్మయములో వేదములు, పురాణములు, ఇతిహాసములు, సూత్రములు మున్నగునవిన్ని, యితరభాషలలో బైబిలు, ఖురాను మున్నగునవన్ని, అయ్యున్నవి. యుక్తి అనగా సామాన్యముగ తర్కపరిశీలనమే కాక పాశ్చాత్య విజ్ఞాన ములో ' Science ' అను పేరిట విరాజిల్లుచున్న విజ్ఞానపరి శోధనయును చేరును. అనుభవము అనగా గ్రంథస్థములయిన మహాపురుషుల అనుభవమున్నూ, ప్రాచ్యపాశ్చాత్య మహా పురుషుల అనుభవమున్ను మున్నగునవి చేరును. ముందు సంస్కృత వాఙ్మయమును పరిశీలింతము.

సంస్కృతవాఙ్మయము - వేదములు

వేదములు అనంతములు. వానిలో ముఖ్యమయిన భాగమును వేదవ్యాసభగవానుడు ఋక్, యజు, స్సామ, అథర్వణము లను విధముగా నాలుగు భాగములుగా విభ జించి మహోపకారము నావించెను. అట్లు విభజించుటచేతనే 'వ్యాసః' అను పేరు వచ్చినది. (వ్యాసః = విభజనకర్త) వేదములు ఎవరిచేత రచింపబడినవి కాకపోవుటేకాక, ఆ పర మేశ్వరుని ఉఛ్వాస నిశ్వాసరూపములు అనిన్ని, అవి నిత్య మైన వనిన్ని, ఉఛ్వాస నిశ్వాసములకు ఎవరును యెట్లు కర్తలుకారో అట్లే పరమేశ్వరుడును ఆ వేదములకు కర్త కా డనిన్ని, పరమేశ్వరునివల్ల ఆ వేదములు అభివ్యక్తమైన వనిన్ని, అందుచేత అవి అపౌరుషేయములు నిత్యములు అనాదులనిన్ని, ఆ పరమేశ్వరుని యొద్దనుంచి చతుర్ముఖ

బ్రహ్మ వినుటచేతను, వానియొద్దనుంచి మహర్షులు వినుటచేతను వానికి శ్రుతులు అనే పేరు వచ్చినదనిన్నీ, మహర్షులయొద్దనుంచి అవిచ్ఛిన్న గురుపరంపరగా నేటికిని అవి మన భారతదేశములో విరాజిల్లుచున్న వనిన్నీ, అవి పరమ ప్రామాణములనిన్నీ మానవులకు ప్రత్యక్షప్రమాణము చేతగాని అనుమాన ప్రమాణముచేతగాని తెలిసికొనుటకు సాధ్యముకాని విషయములను వేదము తెలియచేయును కనుక దానికి 'వేదము' (వేదయతీతి వేదః) అను పేరు వచ్చినదనిన్నీ వేదములోని అంతరంగిక సాక్ష్యమునుబట్టిన్నీ, వేదేతర ప్రాచీన గ్రంథములగు స్మృతులు, ఇతిహాసములు, పురాణములు, కావ్యములు మున్నగు సంస్కృత వాఙ్మయమంతటిలోని సాక్ష్యమునుబట్టిన్నీ, స్పష్టమగుచున్నది. ఇట్టి ప్రబల సాక్ష్యమునకు భిన్నముగా క్రీ. పూ. 3000 లో వేదములు రచింపబడియుండవచ్చునను పాశ్చాత్యుల ఊహాగానమును అంగీకరించుట బుద్ధిమంతుల లక్షణము కానేరదు గదా. అట్టి వేదములయొక్క సారము ఉపనిషత్తులలో గాననగును. ఆ యుపనిషత్తుల సారమే భగవద్గీతలోను, బ్రహ్మసూత్రములలోను, విరాజిల్లుచున్నది. అందుచేతనే మన వేదమతమునకు లేక హిందూమతమునకు ఉపనిషత్తులు, భగవద్గీత, బ్రహ్మసూత్రములు అనునవి మూడు ప్రస్థానములుగా ప్రఖ్యాతిని గాంచినవి. ఆ మూడింటిలోను జగజ్జీవేశ్వరుల తత్త్వము ఎట్లువర్ణింపబడినదో పరిశీలించుట మన ముఖ్య కర్తవ్యమై యున్నది. ఆ మూడిటిలోను భగవద్గీత ఎక్కువ ప్రఖ్యాతిని గాంచియుండుటచేత, మున్ముందుగా భగవద్గీతను పరిశీలించి

చూచుదము.

భగవద్గీత

భగవద్గీతయొక్క సందేశ మేమి? కర్మానుష్ఠానమా? భక్తిప్రబోధమా? జ్ఞానప్రబోధమా? జ్ఞానమే అయినచో ద్వైతజ్ఞానమా, విశిష్టాద్వైతజ్ఞానమా, లేక అద్వైతజ్ఞానమా అను రెండు విషయములు విచారణీయములు అయ్యున్నవి.

అర్జునుడు యుద్ధము చేయుటకై యుద్ధభూమిలోనికి వచ్చి గురువులను, బంధువులను చూచి వీరందరు యుద్ధము జరిగినచో మరణింతురే యను జాలి, విషాదము కలిగి యుద్ధము చేయుననిన్ని, ఇట్టి ఘోరయుద్ధము చేయుటకంటె భిక్షాటనముచేయుట మంచిదనిన్ని, నిశ్చయించుకొనగా, శ్రీకృష్ణుడు అతనికి గీతను బోధించెను. అంతట విషాదముపోయి అర్జునుడు యుద్ధముచేసెను.

ఇప్పుడు మనము విచారింపవలసినది అర్జునునికి విషాదకారణమేమి, దానికి శ్రీకృష్ణుడు చేసిన చికిత్స యేమి అను విషయము. రోగనిదానము సరిగా తెలిసినగాని సరియైన చికిత్సచేయుట సాధ్యము కానేరదు. అర్జునునికి విషాదకారణము యుద్ధములో అందరూ చనిపోవుదురనియేకదా. అనగా దేహములు నశించిన ఆత్మలుకూడా నశించును అను భావముమీదనే ఇట్టి విషాదము కలుగును. కనుక విషాదకారణము దేహాత్మ భ్రాంతియని తేలినది. ఇది మొదటిది. ఈ భ్రాంతిని అనుసరించి స్వధర్మమైన యుద్ధమునుమాని పరధర్మమైన భిక్షాటనము చేయుటకు సంసిద్ధుడైనాడు. ఇది

రెండవ దోషము ఈ రెండు దోషములకు శ్రీకృష్ణుడు రెండు చికిత్సలను చేసినాడు. మొదటి దోషనివారణకు దేహము వేరు, ఆత్మ వేరు అనిన్ని, దేహము అనిత్యము ఆత్మ నిత్యము అనిన్ని గీత 2 వ అధ్యాయములో 11 వ శ్లోకము మొదలు 39 వ శ్లోకమువరకు చెప్పి ఆపైని విస్తారముగా స్వధర్మానుష్ఠానమే ఇట్టి జ్ఞానోదయమునకు సాధనమని బోధించెను. మిగతా అధ్యాయములలోను నీభావములే విశదీకరింపబడినవి. రెండవదోషమునకు చికిత్స ప్రతిఫలాపేక్ష లేకుండా స్వధర్మమును ఆచరించుట అను కర్మయోగము. మొదటి దోషమునకు ఆత్మనిత్యత్వమును, దేహాదుల అనిత్యత్వమును బోధించు జ్ఞానయోగము. ఈరెండే ప్రధానముగ గీతలో బోధింపబడినవి. వీనిలో జ్ఞానయోగము ప్రధానము, దీనికి కర్మయోగము సాధనము. గీత 3 వ అధ్యాయము 3 వ శ్లోకము ' లోకేస్మిన్ ద్వివిధా నిష్ఠా పురాప్రోక్తా మయానఘ । జ్ఞానయోగేన సాంఖ్యానాం కర్మయోగేన యోగినాం ' అనునది ఈ విషయమును స్పష్టము చేయుచున్నది. గీతలో చెప్పబడిన భక్తి, ప్రపత్తి, వైరాగ్యము, సన్యాసము, యోగము అనునవి అన్నియు ఈరెంటిలో నంతర్భూతములే అయి యున్నవి. కర్మజ్ఞానములలో కర్మానుష్ఠానమే గీత యొక్క ప్రధాన సందేశమనిన్ని, జ్ఞానము కాదనిన్ని కొందరు అభిప్రాయ పడినారు. కాని ఆభావము సరియైనది కాదని గీతలోని శ్లోకములవల్లనే స్పష్టపడగలదు. అదెట్లనగా 4 వ అధ్యాయము 33 వ శ్లోకములో ' సర్వంకర్మాఖిలం పార్థ జ్ఞానే పరిసమాప్యతే ' కర్మానుష్ఠాన ఫలితము జ్ఞానోదయ

మగుటయే అని శ్రీకృష్ణుడు అర్జునునికి బోధించెను. కర్మ వాదులు తమ వాదమునకు అనుకూలముగా చెప్పిన దే మనగా, యుద్ధకర్మకు చేయుటకు వచ్చిన అర్జునుడు యుద్ధము చేయుననగా శ్రీకృష్ణుడు గీతను బోధించి అతనిచేత ఆయుద్ధ కర్మనే చేయించినాడు కనుక గీతా సందేశము కర్మానుష్ఠానమే యని వారు చెప్పుదురు. ఈవాదముపైకి చాలా యుక్తముగానే ఉన్నట్లు గోచరించును కాని లోతుగా విమర్శించి నచో ఈ వాదము నిలువనేరదు. ఎట్లనగా - ఇంట్లో కూర్చొనియున్న అర్జునుని శ్రీకృష్ణుడు యుద్ధము చేయుము అని బోధించి యుద్ధభూమికి తీసుకొనిరాలేదు. యుద్ధము చేయుటకు తానే నిశ్చయించుకొని శ్రీకృష్ణుని సారథిగా రమ్మని ప్రార్థించి తెచ్చుకొని యుద్ధభూమికి వచ్చినాడు. అందరిని చూడగానే దేహములు నశించినచో ఆత్మలు కూడా నశించును అను అజ్ఞానమోహము ఆతనిని ఆవరించినది. అంతట యుద్ధము చేయను అని ఆగిపోయినాడు. ఇప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు గీతాబోధవల్ల ఆ మబ్బుగావచ్చిన అజ్ఞాన మోహమును పోగొట్టినాడు. ఆ మోహము పోగానే యుద్ధముచేయుటకే సిద్ధపడి వచ్చిన అర్జునుడు యుద్ధము తనంతట తనే చేసినాడు. కనుక గీతాబోధయొక్క ఫలితమేమనగా, అర్జునునికి ఆవరించిన మోహమును పోగొట్టుటే.

నీటికాలువలో ఒకరాయి అడ్డు పడినప్పుడు నీటి ప్రవాహము ఆగిపోవును. అప్పుడు మనముచేయునది ఆ అడ్డు పడిన రాతిని తీసివేయుటే గాని, నీటిని ప్రవహించునట్లు చేయుట కాదుకదా. ఆ అడ్డును తొలగించగనే నీరు దానం

తట అది సహజముగ ప్రవహించును. అటులనే అర్జునునికి గీతాబోధవల్ల అజ్ఞానమనే అడ్డుపోగానే తనంతట తాను యుద్ధము చేసెను. కనుక కర్మవాదుల వాదము నిస్సారము. గీతా శ్లోకములవల్లనే పై విషయము స్పష్టము కాగలదు. అర్జునుడు విషాదాంతమున 2 వ అధ్యాయము 7 వ శ్లోకములో "కార్పణ్య దోషోపహత స్వభావః పృచ్ఛామి త్వాం ధర్మసమ్మూఢచేతాః । యచ్ఛ్రేయ స్స్యా న్నిశ్చితం బ్రూహి తన్మేశిష్యస్తేఽహం శాధి మాంత్వాం ప్రపన్నం" అని శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించుటలో తనకు అజ్ఞానము ఆవరించుట చేత ధర్మమేదియో తెలియక మూఢత్వము (మోహము యొక్క కార్యము) కలిగినదనిన్ని, అదిపోవునట్లు శాసించి బోధింపుమనిన్ని కోరినాడు. కనుక ప్రప్రథమముననే అర్జునుడు తనకు మోహము ఆవరించినదని చెప్పుకొన్నాడు. గీతాబోధవిన్న తరువాత, చివరకు, " నష్టోమోహః స్మృతిర్లబ్ధా త్వత్ప్రసాదాన్మయాచ్యుత " (18 వ అధ్యాయము 73 వ శ్లోకము)అనగా శ్రీకృష్ణునిబోధవల్ల తనకు మోహము పోయినదనిన్ని ఆత్మజ్ఞానము కలిగినదనిన్ని, స్పష్టము చేసినాడు. అజ్ఞాన మోహమును పోగొట్టునది జ్ఞానబోధయే కాని ఇంకొకటి కాదుగదా. కనుక అర్జునుని నోటిమీదుగానే గీతా సందేశము కర్మకాదనిన్ని అజ్ఞాన మోహమును పోగొట్టి ఆత్మస్మృతిని కలుగజేయు జ్ఞానబోధయే అనియు స్పష్టమగుచున్నది. ఇంతియేకాదు. శ్రీకృష్ణుడుకూడ తాను చేసిన బోధ జ్ఞానమే యని స్వయముగా 18 వ అధ్యాయము 63 వ శ్లోకములో 'ఇతి తే జ్ఞాన మాఖ్యాతం గుహ్యాత్ గుహ్య

తరం మయా । విమృశ్యైత దశేషేణ యథేచ్ఛసి తథా
కురు" అనగా తాను గుహ్యాతి గుహ్యమైన జ్ఞానమును ఉప
దేశించినా డనిన్ని, దానిని విమర్శించి అర్జునుడు తనకు
ఇష్టమువచ్చినట్లు ప్రవర్తింప వచ్చుననిన్ని స్పష్టీకరించినాడు.
ఈ చివరిబోధలో కూడ 'నీ యిష్టము వచ్చినట్లు' అనగా
యుద్ధము చేయుటో లేక భిక్షాటనము చేయుటో, ఈబోధవిన్న
తరువాత నీకు ఏది యుక్తమని తోస్తే దానిని ఆచరింపుము"
అని చెప్పినాడే కాని యుద్ధమే చేయుము అని ఆదేశించలేదు.
అంతట అర్జునుడును తనంతట తానే యుద్ధము చేసినాడు.
గీతలో మధ్య మధ్య "యుధ్యస్వ" (యుద్ధము చేయుము)
అని కృష్ణపరమాత్మ బోధించినను ఆ బోధ అనువాదమే
కాని విధి కాదు. ఒకడు ఒక త్రోవలో పోవుచుండగా
కొంతదూరము వెళ్ళినతరువాత రెండు మార్గములు కన
పడగా ఏమార్గమున పోవలెనో సందేహము కలిగి 'ఏత్రోవను
పోవలెను?' అని అక్కడ ఉన్నవారిని అడుగగా ఈత్రోవను
పొమ్ము" అని వారు జవాబు చెప్పెదరు. "ఈత్రోవను
పొమ్ము" అను వాక్యము సందేహమును నివారణ చేసినదే
కాని పోవుటను విధిగా బోధించలేదు, అది అనువాద
మాత్రమే. పరధర్మమైన భిక్షాటనము తప్పు అనిన్ని స్వధర్మ
మైన యుద్ధమే శ్రేయస్కరమనియు శ్రీకృష్ణుని జ్ఞానబోధవల్ల
అర్జునుడు నిశ్చయించుకొని యుద్ధము చేసినాడు. ఇంకను
18 వ అధ్యాయం 72 వ శ్లోకములో "కచ్చిదజ్ఞానసమ్మోహః
ప్రణష్టస్తే ధనంజయ" అని శ్రీకృష్ణుడు అర్జునుని 'నీకు అజ్ఞా
నమువల్ల కలిగిన మోహముపోయినదా' అని అడుగగా

అర్జునుడు ' నష్టో మోహః స్మృతిర్లబ్ధా నా మోహము పోయినది. ఆత్మజ్ఞానము కలిగినది' అని జవాబు ఇచ్చినాడు. కనుక అర్జునుని మాటలవల్లను కృష్ణుని మాటలవల్లను కూడా గీతాసందేశము జ్ఞానబోధయేకాని కర్మబోధకాదు అని తేలుచున్నది.

భక్తివాదులు (ద్వైతులు విశిష్టాద్వైతులు) గీతాసందేశము భక్తిప్రబోధమేకాని జ్ఞానముకాదు అని వాదింతురు. దీనినికూడ విమర్శించుదము. భక్తికిని జ్ఞానమునకును సంబంధమును తెలియజేయు శ్లోకములలో ముఖ్యమైనవి రెండు కలవు. అందు మొదటిది 10 వ అధ్యాయములో 10 వ శ్లోకము. అంతకు పూర్వపు శ్లోకములో భక్తులు ఎట్లు ప్రవర్తించెదరో వర్ణించి

"తేషాం సతతయుక్తానాం భజతాం ప్రీతిపూర్వకం
దదామి బుద్ధియోగం తం యేన మా ముపయాన్తి తే"

అను 10 వ శ్లోకములో అట్టి ప్రీతిపూర్వకముగ ఎల్లపుడు నన్ను భక్తిచేత సేవించువారికి నేను జ్ఞానయోగమును ప్రసాదించుచున్నాను. అట్టి జ్ఞానయోగమువల్ల వారు నన్ను పొందుదురు, అని శ్రీకృష్ణుడు చెప్పుటవల్ల భక్తియొక్క ఫలము జ్ఞానోదయమేకాని సాక్షాత్తు మోక్షము కాదనియు, జ్ఞానముచేతనే భగవత్ప్రాప్తి అనుమోక్షము లభించుననియు స్పష్టపడుచున్నది. ఇటులనే 18 వ అధ్యాయము 55 వ శ్లోకములో "భక్త్యామా మభిజానాతి యావాన్ యశ్చాస్మి తత్త్వతః ' " భక్తివల్ల నా స్వరూపమును ప్రభావమును తాత్త్వికంగా తెలిసికొందురు ' అని చెప్పుటవల్లకూడా జ్ఞాన

మునకు భక్తి సాధనమని తెలుచున్నది.

పైన చెప్పినదానిని బట్టి కర్మయును, భక్తియును జ్ఞానమునకు సాధనములనియు, గీతా సందేశము జ్ఞానమే యనియు జ్ఞానమువల్లనే మోక్షప్రాప్తియనియు స్పష్టమగు చున్నది. గీతను గురించి విచారణీయమైన రెండు విషయము లలో మొదటిది తెలినది. ఇకను రెండవది. గీతలో చెప్ప బడిన జ్ఞానము ద్వైతజ్ఞానమా, విశిష్టాద్వైతజ్ఞానమా, లేక అద్వైతజ్ఞానమా అనునది తేలవలసి యున్నది.

గీతలోని 18 అధ్యాయములును కర్మషట్కము, భక్తిషట్కము, జ్ఞానషట్కము అని మూడు షట్కములుగా నొక విభాగముకలదు. మొదటి ఆరు అధ్యాయములును కర్మయోగమును గురించియు, 2 వ ఆరు అధ్యాయములు అనగా 7 వ అధ్యాయము మొదలు 12 వ అధ్యాయము ఆఖరువరకు భక్తి యోగమును గురించియు, చివర ఆరు అధ్యాయములు అనగా 13 వ అధ్యాయము మొ॥లు 18 వ అధ్యాయము ఆఖరువరకు జ్ఞానమునుగురించియు బోధించును. ఇంకొక విభాగము ప్రకారం మొదటి షట్కము జీవుని స్వరూపమును, రెండవ షట్కము ఈశ్వరుని స్వరూపమును, మూడవ షట్కము జీవేశ్వరుల సంబంధమును బోధించును. ఈరెండు రకముల విభాగములకును అన్యోన్య సంబంధము కలదు. మొదటిషట్కములోని జీవుడు ఆషట్కములో చెప్ప బడిన నిష్కామకర్మానుష్ఠానము వలన చిత్తశుద్ధికలవాడై సంస్కృతు డగును. అంతట అట్టి సంస్కృత జీవుడు రెండవ షట్కములోని ఈశ్వరుని ఆషట్కములో చెప్పబడిన భక్తి

చేతసేవించి ఈశ్వరానుగ్రహమునకు పాత్రుడగును. అంతట అలదు 13 వ షట్కములో చెప్పబడిన జ్ఞానయోగము చేత 'క్షేత్రజ్ఞంచాపి మాంవిద్ధి" అను శ్లోకం ప్రకారము అట్టి సంస్కృతజీవుడు బ్రహ్మయే కాని భిన్నుడు కాడు అను సర్వాత్మభావమును జీవబ్రహ్మైక్యమును సాక్షాత్కరించు కొని ముక్తుడగును. ఇట్టి జీవబ్రహ్మల కభేదమును బోధించు జ్ఞానము అద్వైతమేకదా.

ఇక గీతలో బోధింపబడిన జ్ఞానముయొక్క స్వరూప స్వభావములను తెలిసికొనుటకై గీతలోని శ్లోకములనే విమర్శించి పరిశీలించుదము. అర్జునునికి శ్రీకృష్ణుని బోధ 2 వ అధ్యాయములో 11 వ శ్లోకమునుంచి ప్రారంభము. 'నత్వే వాహం జాతు నాసం...' 'నజాయతే మ్రియతేవా... నైనం ఛిందంతి శస్త్రాణి...' "దేహీనిత్యమవధ్యోయం... వేదాఽవినాశినం నిత్యం..." ఈ మొదలగు శ్లోకములలో జీవుడునిజముగా జన్మమరణములు లేని నిత్యుడు అనిబోధింప బడినవి. అట్టి నిత్యమైన జీవుడు ఆయా ఉపాధులనుబట్టి అనేకులుగా కనుపడుచున్నాడే కాని వాస్తవములో ఒక్కడే. "అంతవంత ఇమే దేహాః నిత్యస్యోక్తా శ్శరీరిణః...' "దేహీ నిత్యమవధ్యోఽయం దేహే సర్వస్య...' మున్నగుశ్లోకము లలో దేహి అయిన జీవుడు నిత్యుడనిన్ని " అట్టి నిత్యుడయి ఒక్కడైన జీవునికే యీ నానావిధములగు దేహములున్న వనిన్ని అట్టి దేహములన్నియు అనిత్యములని చెప్పబడినవి. ఇట్లు ఈశ్లోకములలో జీవునియొక్క నిత్యత్వమును ఏకత్వమును ప్రతిపాదించి 7 నుంచి 12 అధ్యాయములలో ఈశ్వరుని

ఏకత్వమును నిత్యత్వమును ప్రతిపాదించి 18 వ అధ్యాయముల లో గీత ఆ యిద్దరికి అభేదమును లేక ఐక్యమును బోధించినది. ఇంకను 2వ అధ్యాయము 11వ శ్లోకము మొదలు 39వ శ్లోకమువరకు జీవునియొక్క ఏకత్వ నిత్యత్వములను గీత బోధించి, 39వశ్లోకములో " ఏషా తేఽభిహితా సాంఖ్యే బుద్ధిః...' అని శ్రీకృష్ణుడు అర్జునునికి సాంఖ్యోపదేశమును అనగా ఆత్మజ్ఞానోపదేశమును పూర్తి చేసినాడు. 'సాంఖ్యం అనగా సమ్యక్ ఖ్యాయతే అనేన ఆత్మతత్త్వం ' ఆత్మజ్ఞానమని యర్థము. ఇట్లు ఈశ్వరుని సంగతి ఏమియు బోధింపకుండగనే 2 వ అధ్యాయములో శ్రీకృష్ణుడు జ్ఞానోపదేశ ఉపన్యాసమును ముగించి నీకు చెప్పవలసినదంతయు చెప్పినాను అనుటలో శ్రీకృష్ణుని భావమేమి ? జీవతత్త్వము ఏకము. నిత్యము అని తెలిసికొన్నంత మాత్రమున మోక్షము లభించునా ? ఈశ్వరతత్త్వమునుకూడ తెలిసికొని రెంటికిని అభేదమును దర్శించినప్పుడేకదా మోక్షము ! దీనిలోని రహస్యమేమన - ఉపనిషత్తులలో బ్రహ్మజ్ఞానమువల్ల మోక్షము వచ్చును అని చెప్పబడినది. ఆ బ్రహ్మ ఎట్టి వాడనగా "ఏకమేవాద్వితీయం " అని 'నిత్యం' అని మున్నగు విధములుగా వర్ణింపబడినది. ఇప్పుడు బ్రహ్మ యొక్క తత్త్వము ఏకత్వము, నిత్యత్వము కలది అనిన్ని తేలినది. ఇట్లు ఏకమై నిత్యమై అనంతమైన వస్తువులు రెండుఉండనేరవుకదా. రెండు ఉండగానే, దేనికిని ఏకత్వము సిద్ధించదుగదా. ఇంకను రెండు వస్తువులు ఉన్నచో రెండును పరిచ్ఛిన్నములు అగును కనుక రెండును నశ్వరములై అనిత్యములగును కాని నిత్యములు

కానేరవు. కనుక ఏకత్వ నిత్యత్వ లక్షణములుగల వస్తువు ఒక్కటే ఉండవలెను. ఈ లక్షణములు జీవునికిన్ని చెప్పుట చేతను బ్రహ్మకు ఇట్టి లక్షణములు ఉన్నవని యందరకును తెలిసిన విషయమే కనుకను, ఈవిధముగా జీవ బ్రహ్మలకు ఐక్యమును లేక అభేదమును చెప్పకుండానే చెప్పినట్లు అయినది. ఇంకను 'యేన భూతాన్యశేషేణ ద్రక్ష్యస్యాత్మన్యథోమయి...' 'సర్వభూతస్థమాత్మానం...' 'యోమాంపశ్యతి సర్వత్ర...' జ్ఞానీత్వాత్మైవ ' మున్నగు శ్లోకములుకూడా జీవబ్రహ్మల కభేదమును బోధించుచున్నవి. ఈ విధముగా కూడా గీతలోని జ్ఞానబోధ అద్వైతమే అని స్పష్టమగుచున్నది. కనుక జీవేశ్వరుల సంబంధము పైనచెప్పినచొప్పున అద్వైత మని తేలినది.

జ గ త్తు మి ధ్య

ఇకను జగత్తుయొక్క స్వరూపము సత్యమా, లేక మిధ్యయా అనునది తేలవలసియున్నది. ఈ విషయమై గీత ఏమి బోధించుచున్నదో పరిశీలింతము. పైన చెప్పిన ప్రకారము 2 వ అధ్యాయములో గీత ఆత్మయొక్క ఏకత్వమును నిత్యత్వమును నిరూపించి అట్టి ఆత్మను "సత్" అని వర్ణించినది. ఇకను దేహాదులతో కూడియున్న జగత్తును "మాత్రాస్పర్శాస్తు కౌంతేయ ! శీతోష్ణ సుఖదుఃఖదాః ఆగమాపాయినోఽనిత్యాః తాంస్తితిక్షస్వ భారత ॥ "అంతవంత ఇమే దేహాః" మున్నగుశ్లోకములలో అనిత్యముగ వర్ణించి దీనిని "అసత్" అని అన్నది. ఇట్టి "సత్, అసత్" లకు అన్యోన్య సంబంధము 16 వ శ్లోకము "నాఽసతో విద్యతే భావః

నాఽభావో విద్యతే సతః । ఉభయోరపి దృష్టోఽన్తస్త్వనయోః తత్త్వదర్శిభిః' లో నిర్ణయింపబడినది. ఆ నిర్ణయ మేమనగా -'సత్' కు అభావములేదు. అసత్తుకు భావము లేదు. అసత్తుకు భావములేదు అనగా సత్ ఎప్పుడు సత్తే అసత్ ఎప్పుడు అసత్తే. అనగా ఉన్నవస్తువు ఎప్పుడూ ఉంటుంది. లేనివస్తువు ఎప్పుడూ లేనేలేదు. అనగా ఉన్న వస్తువుకు లేమిలేదు; లేనివస్తువునకు ఎప్పుడూ ఉనికిలేదు. 'సత్' అంటే ఆత్మ 'అసత్' అంటే జగత్. కనుక ఆశ్లోకభావ మేమనగా ఆత్మకు ఎప్పుడును నాశనములేదు; జగత్తుకు ఎప్పుడూ ఉనికిలేదు, యని తెలినది. ఇక్కడ ఒక సంశయము కలుగవచ్చును. ఉన్న వస్తువు ఎప్పుడూ ఉంటుంది. లేనివస్తువు ఎప్పుడూ ఉండదు అని అందరికిని తెలిసిన విషయమును శ్రీకృష్ణుడంతటివాడు అర్జునునికి బోధించవలెనా? యట్లుబోధించుటలో భావమేమి? నిషేధము ఎప్పుడును ప్రసక్తమైన దానికే చేయవలెను కాని అప్రసక్త ప్రతిషేధము కూడదు గదా! ఇప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు ఆశ్లోకములో ఆత్మకు అభావములేదనియు, జగత్తుకు భావము లేదనియు నిషేధించుటలో యట్లునిషేధించవలసినయవసరమేమి కలిగినదను ప్రశ్న పుట్టును. ఉదాహరణకు, ఎవరైన మన యింట్లోకి రాదలిచినట్లు కనబడితే, ఆతనిని రానిచ్చుట యిష్టము లేనిచో రావద్దని నిషేధింతుము. అంతేకాని అతను త్రోవ వెంట వెళ్ళుచూ మన యింటి లోకి వచ్చే సూచనలే కనపడనప్పుడు ఆతనిని రావద్దని నిషేధించముకదా. యట్లే ఆత్మజగత్తుల విషయంలో ఆశ్లోకోక్త నిషేధమునకు ప్రసక్తి ఏమి అనగా, ఆత్మ 'సత్' అనగా భూత భవిష్యద్వర్తమాన

కాలము లన్నింటిలోను మారకుండా నిత్యముగనుండేది యని బోధించినను కంటికి కనబడుట లేదు కనుక, ఒకవేళ లేదేమో యని భ్రమ పడుటకు అవకాశమున్నది కనుక అట్టి భ్రమను పొందకుండా నుండగలందులకై కనబడక పోయినను ఆత్మకు ఎప్పుడునూ అభావములేదు. అని చెప్పవలసి వచ్చినది. ఇక జగత్తు కనబడుచున్నది. కనుక సత్యమైనది అని భ్రమ పడుటకు అవకాశమున్నది. కనుక కనబడు చున్నంత మాత్ర మున జగత్తుకు ఉనికియనగా వస్తుత్వము లేదు అని బోధింప వలసివచ్చినది. అసత అంటే కుందేటి కొమ్మువలె శూన్య మని యిక్కడ అర్థముకాదు. ఎందుచేతననగా జగత్తుకనపడు చున్నదికనుక కుందేటికొమ్ము ఎవరికిని ఎప్పుడూ కనప డనే కనపడదు కనుకను అట్టిదానిని గురించి ఎవరును ఉన్న దేమో అనిభ్రమపడరు కనుక శ్రీకృష్ణుని బోధ అట్టి వస్తువు విషయమై యవసరమే లేదు. కనుక ఇప్పుడు శ్రీకృష్ణుని బోధ ఆశ్లోకములో జగత్తు కనబడుచున్నప్పటికి దానికి సత్య త్వము లేదు అనిన్ని, ఆత్మకనబడకపోయినప్పటికి దానికి అభా వములేదనిన్ని స్పష్టపడుచున్నది. దీనివల్లజగత్తుయొక్కస్వరూ పము ఏమని తెలివదనగా-"సచ్చేన్న బాధ్యేత,అసచ్చేన్న ప్రతీ యేత,తస్మాత్ జగత్ సదసద్విలక్షణంఅనిర్వచనీయం,అనగా కనబడుచున్నది కనుక "సత్" అనగాఉన్న వస్తువా అంటే నిద్రలోను, సమాధిలోను కనపడకపోవుటచేతను, ఎప్పుడూ మారుచుండుటచేతను "సత్"కాదు. పోనీ, శశశృంగమువలె "అసత్" లేని వస్తువా అంటేకనబడుచున్నది కనుక "అసత్"

కాదు అన్నారు. కనుక జగత్ సత్తుకాదు. అసత్తు కాదు అని తేలినది. ఇట్టి లక్షణమునే అనిర్వచనీయమని మిథ్య యనిన్ని అంటారు. కనుక జగత్ మిథ్య అని తేలినది. "మిథ్య" యనగా లేదని అర్థముకాదు. ఉన్నదని కాని, లేదని కాని నిర్వచించుటకు సాధ్యముకానిది యని అర్థము. ఏదిఅయితే వస్తుత్వము లేకుండా కంటికి కనపడునో అదంతయు మిథ్య యని చెప్పబడును. త్రాడునుచూచి పాము యని భ్రమపడి నపుడు వస్తుత్వములేని పాముకనబడుచున్నది. కనుక ఆపాము మిథ్య. ఇటులనే స్వప్నములో కనపడుచున్న దృశ్యమునకు వస్తుత్వము లేదు కనుక అదృశ్యమంతయు మిథ్యయే. ఇట్టి భ్రాంతి స్థలములలో ఒక వస్తువు ఇంకొక వస్తువుగా కన పడును. అసలు వస్తువు అధిష్ఠానమందురు; ఇంకొకటిగా కన పడిన వస్తువు ఆరోపితమందురు. అసలు వస్తువు ఎప్పుడును ఎట్టి మార్పును పొందకుండా నిర్వికారంగానే ఉండును. అట్లు మారకుండానే ఇంకొకవస్తువుగా కనపడును. భ్రాంతిపోగానే అనగా అసలువస్తువుయొక్క జ్ఞానము కలుగగానే ఆరోపితము; నశించును. జగత్తుమిథ్యయని అన్నప్పుడు జగత్తుఆరోపితము, దీనికి అధిష్ఠానము బ్రహ్మ. బ్రహ్మఎట్టిమార్పును ఎన్నడూ పొందకుండా నిర్వికారముగ ఉంటూనే జగత్తుగా భాసించు చున్నది. అధిష్ఠానమైన బ్రహ్మయొక్క జ్ఞానము కలుగగానే, జగత్తు జగత్తుగా కనపడక బ్రహ్మగానే కనపడును. త్రాడు పాముగా కనపడినపుడు త్రాడు అని ఒకవస్తువు, పాము అని ఇంకొక వస్తువు ఇట్లు రెండువస్తువులు ఎప్పుడూలేవు. భ్రాంతి ఉన్నంత కాలము పాము ఒక్కటే కనపడినది భ్రాంతిపోగానే

వని పాముగా కనపడినను అదే త్రాడుగా తేలినది అనగా భ్రాంతి కాలములో అనగా అజ్ఞానదశలో పాము మాత్రమే ఉన్నది; జ్ఞానదశలో త్రాడుమాత్రమే ఉన్నది. అలాగే అజ్ఞాన దశలో జగత్తు మాత్రమే ఉన్నది: జ్ఞానదశలో యీ జగత్తుగా కనపడేది బ్రహ్మగా తేలి, బ్రహ్మ ఒక్కటే ఉన్నది. అసలు వస్తువు ఎట్టి మార్పును పొందకుండా యింకొక వస్తువుగా కనపడుటను 'వివర్తము' అని యందురు. అసలు వస్తువుయింకొక వస్తువుగా వాస్తవంలో మారినపుడు, అనగా పాలు పెరుగుగా మారినపుడు, దానిని " పరిణామము " అందురు. ఇప్పుడు జగత్తుకును, బ్రహ్మలేక ఈశ్వరునకును ఉన్న సంబంధము వివర్తము కాని పరిణామముకాదు. ఇట్టి వివర్తదృష్టితోనే ఆరోపితవస్తువును 'మిథ్య" యని యందురు. ఈ విషయము "యుక్తి" అను శీర్షిక క్రింద యింకను విశదీకరింపబడును. ప్రస్తుతము గ్రంథ ప్రమాణమును గురించి పరిశీలించుచున్నాము కనుకను, యీ పరిశీలనలో కూడ "మిథ్య" యను శబ్దమువచ్చి అది అద్వైత సిద్ధాంతమును బోధించు విలక్షణమైన శబ్దముగా ఉన్నది కనుకను దానిని గురించి యింతవరకు విచారణ గావింపబడినది.

ఇక జగత్తుయొక్క మిథ్యాత్వమును బోధించు శ్లోకములు పైనచెప్పిన ప్రకారము 2 వ అధ్యాయములోనే కాక ఇతర అధ్యాయములలో కూడఉన్నవి. వానిలో 9 వ అధ్యాయములోని 4, 5 శ్లోకములు ముఖ్యములు.

అదెట్లనగా;

శ్లో. "మయా తత మిదం సర్వం జగ దవ్యక్తమూర్తి నా
మత్ స్థాని సర్వభూతాని నచాహం తే ష్వవస్థితః"
శ్లో. "నచ మత్ స్థానిభూతాని । పశ్యమే యోగమైశ్వరం"

దీని అర్థ మేమనగా —

(1) ఈ జగత్తంతయు అవ్యక్త రూపముగ నున్న నాచేత వ్యాప్తమై యున్నది.

(2) ఈభూతము లన్నియు నాయందే ఉన్నవి.

(3) నేను ఆ భూతములయందు లేను.

(4) ఆభూతములున్ను నాలో లేవు.

(5) ఇట్టి నాకు సంబంధించిన యోగశక్తిని చూడుము

పరస్పర విరుద్ధములుగా కనబడు యీ వాక్యముల భావమేమి? ఈజగత్తంతయు నాచేత వ్యాప్తమైయున్నది. అను వాక్యము బోధపడుటకు అవకాశమున్నది. కాని 'ఈ భూతములన్నియు నాయందే ఉన్నవి. నేను ఆభూతములలో లేను. ఆభూతములున్ను నాలో లేవు' అనువాక్యములు కేవలము పరస్పర విరుద్ధములుగానున్నవే. వీటిసమన్వయమెట్లా? యను ప్రశ్న పుట్టును. దీనికి జవాబు రజ్జుసర్పదృష్టాంతము మీదగాని ఇంకొక విధముగా కుదరదు. రజ్జుసర్పదృష్టాంతములో పాము త్రాడుమీద ఉండనూ ఉన్నది. త్రాడు పాము మీద లేనూలేదు, పామున్ను త్రాడుమీద లేదు. ఈ వాక్యములు పై 2,3,4, వాక్యములకు సరిపోవును 'త్రాడు' అనే అధిష్టానంఉన్నపుడేగదా "పాము" అను ఆరోపముకలిగినది

కనుక పాము త్రాడులో ఉన్నది అంటే అర్థము అట్లు తెలిసి
కొనవలెను. ఇకను త్రాడు వాస్తవంలో పాముగ మారలేదు
కనుక 'త్రాడు పాములో లేదు" అని చెప్పబడినది. వాస్త
వంలో పాముకూడ త్రాడులో లేదు కనుక పామున్న
త్రాడులో లేదు' అనిన్ని చెప్పబడినది, దార్ష్టాంతికమైన

జగత్ బ్రహ్మలలో, బ్రహ్మ అను అధిష్ఠానం లేకపోతే ఆరో
పము ఉండనేరదు కనుకను పై శ్లోకభావమైన 5 వాక్యము
లలో 2 వ వాక్యమును అట్లుఅర్థము చేసికోవలెను. వాస్త
వంలో సచ్చిదానందమైన బ్రహ్మ అనృత జడదుఃఖాత్మక
మైన యీ జగత్తులో ఉండుటకు వీలులేదు కనుక 3వ
వాక్యమును అట్లు అర్థముచేసికోవలెను. ఇకను యథార్థస్థి
తిలో పాము కూడ త్రాడులో లేనట్లు ఈ జగత్తు కూడ
బ్రహ్మలో లేదు కనుక 4వ వాక్యమునుఅట్లు గ్రహించవలెను.
ఇట్టి అత్యాశ్చర్యకరమైన లక్షణము లన్నియు నాయోగశక్తి
అనగా మాయాశక్తి వల్ల కలిగినవి యని తెలిసికొనుము — అని
5వ వాక్యములో శ్రీకృష్ణుడు అర్జునునికి బోధచేయుచు
న్నాడు. దీనివల్ల గీతబోధింపబడిన జ్ఞానము 'బ్రహ్మ
ఒక్కటే సత్యమైనది. జగత్తు మిథ్య, జీవుడువాస్తవంలో
బ్రహ్మమే' అను అద్వైతజ్ఞాన మని స్పష్టమగుచున్నది.
"ఏకవిజ్ఞానేన సర్వవిజ్ఞానం"

గీతలోని యింకొక విలక్షణమైన బోధవల్ల కూడా
గీతలోని బోధింపబడిన జ్ఞానము అద్వైతమే యని ధ్రువపడును
ఆ బోధ ఏమనగా — ఏ ఒక్కదానిని గురించి తెలిసికొంటే
సర్వము తెలియబడునో అట్టిబోధ. దీనిని సంస్కృతములో

"ఏకవిజ్ఞానేన సర్వవిజ్ఞానం" అని అంటారు. ఇట్టి బోధ ఛాందోగ్య ఉపనిషత్తులోను ముండకోపనిషత్తులోను స్పష్టీకరింపబడి గీతలో 7 వ అధ్యాయము 2 శ్లోకములో 'యజ్జ్ఞాత్వా నేహ భూయోఽన్యత్ జ్ఞాతవ్య మవశిష్యతే' అని ప్రశంసింపబడినది. ఈశ్లోకమునకు పూర్వపు శ్లోకములో అనగా అధ్యాయ ప్రథమశ్లోకములో 'అసంశయం సమగ్రం మాం యథా జ్ఞాస్యసి తచ్ఛృణు' నా స్వరూపమును సంపూర్తిగ యెట్టి సంశయము లేకుండా నీవు ఏ విధముగ తెలిసికొనగలవో ఆ విధమును చెప్పుచున్నాను. అని చెప్పి శ్రీకృష్ణుడు 2 వ శ్లోకములో ఏ వస్తువును తెలిసికొంటే సర్వము తెలుస్తుందో ఆవస్తువును గురించి చెప్పెద' నని వాగ్దానముచేసి 'మత్తః పరతరం నాన్యత్ కించి దస్తి ధనంజయ' నాకంటె వేరుగ ఏమీలేదు అని బోధించినాడు. దీని భావమేమో పరిశీలించుదము.

ఏ వస్తువును గురించి తెలిస్తే సర్వము తెలుస్తుందో అని చెప్పుటలోని భావమును విమర్శించుటకు అసలు ఉన్న వస్తువులు యెన్ని అని ముందుగా విచారింపవలెను. ఉన్న వస్తువులు మూడు అనియు, అవి జీవుడు, జగత్తు, ఈశ్వరుడు అనియు ఈ వ్యాసమునకు శీర్షికనుబట్టిన్ని ప్రారంభ వాక్యాలను బట్టిన్ని స్పష్టమైనది గదా! ఈ మూడిటిలోను యే ఒక్క వస్తువును గురించి తెలిసినను మిగతారెండును తెలియవలెనన్న, ఆ మూటికిని పరస్పర సంబంధ మెట్లుండవలెను? ఆ మూడును స్వతంత్రమైన వస్తువులే అయినచో దేనిని గురించి తెలిసికొంటే అదే తెలుస్తుంది కాని మిగతావి

తెలియనేరవు. అనగా ఈశ్వరుడు లేక బ్రహ్మను గురించి తెలిసికొనిన బ్రహ్మయే తెలియబడును. కాని జీవజగత్తులు తెలియబడ నేరవు అయినచో శ్రీకృష్ణుని ఏకవిజ్ఞానేన సర్వ విజ్ఞాన ప్రతిజ్ఞ' నెరవేరనేరదు. ఆ ప్రతిజ్ఞనెరవేర వలెనన్న బ్రహ్మను గురించి తెలిసికొంటే జీవజగత్తులను గురించి ప్రత్యేకంగా తెలిసికొన వలసిన అవసరం లేకుండా పోవలె. అదెట్లు సంభవించు ననగా మన్నుకును, కుండకును ఉన్న సంబంధము బ్రహ్మకును జగత్తుకును వుంటే, అట్టిది సంభవించును. మన్నుతో చేయబడిన కుండలు, మూకుళ్ళు, పిడతలు మొదలైన వన్నియును మన్నుకంటె భిన్నములు కావు కనుకను, అవన్నియు మన్ను యొక్క వివిధ వికారములే కనుకను వాటికి మన్నుకంటె పృథక్ సత్తా లేదు: కుండ,మూకుడు అనునవి వాస్తవంగా ప్రత్యేకించి వస్తువులు కావు. వాటి అన్నింటిలోను ఉన్న వస్తువు ఒక్క మన్నే. అవన్నియు ఊరికే నామము. రూపము కలవే కాని, వస్తుత్వము కలవికావు. 'కారణేన అనన్య త్వాత్ కార్యస్య' అను న్యాయము ప్రకారము అవన్నియు కారణమైన మన్నుకంటె అన్యములు కావు. అట్లే జగత్తులో వస్తువులుగా కనబడున వన్నియు వాటి వాటి కారణముల కంటె అన్యములు కావు అనగా పంచభూతముల కంటె అన్యములుకావు ఆ పంచ భూతములును బ్రహ్మయొక్క కార్యములు కనుక బ్రహ్మకంటె అన్యముకావు అని తేలినది. అనగా జగత్తుకు బ్రహ్మకంటె వేరైన వస్తుత్వము లేదని తేలినది. దీనినే మిథ్యాత్వ మంటారు.

కనుక జగత్తు మిథ్య అని ఈవిధముగా కూడా తేలినది. ఇది అద్వైత సిద్ధాంతమే కదా! ఇంకను, జీవుడుకూడ బ్రహ్మకంటె భిన్నుడైనచో బ్రహ్మను గురించి తెలిసికొన్నచో జీవుని గురించి తెలియబడ నేరదు. అట్లయినచో 'ఏకవిజ్ఞానేన సర్వవిజ్ఞాన ప్రతిజ్ఞ' నెరవేర నేరదు. ఆ ప్రతిజ్ఞ నెరవేరవలె ననిన జీవుడు బ్రహ్మకంటె భిన్నుడు కాకుండా ఉండాలె. వాస్తవంలో బ్రహ్మకంటె ఆయా ఉపాధుల సంబంధము కలిగేటప్పటికి జీవుడు అని పిలువబడు చున్నాడు కాని, జీవుడు వేరే లేడని ఉపనిషత్తులు ఘోషించు చున్నవి, ఘటాకాశము మహాకాశము కంటె భిన్నము కానట్లు జీవుడును బ్రహ్మకంటె భిన్నుడు కాడు అని తేలుచున్నది. అట్టి పరిస్థితుల లోనే బ్రహ్మను తెలిసికొంటే జీవుడు వేరే వస్తువు కాదు. కనుక జీవుని గురించి వేరే తెలిసికొన వలసిన అవసరము లేకుండా జీవుడుకూడా తెలియబడును. ఇట్లు గీతలో చేయబడిన "ఏకవిజ్ఞానేన సర్వవిజ్ఞాన ప్రతిజ్ఞ" వల్లకూడ గీతలోని జ్ఞానబోధ అద్వైతమే యని స్పష్టమగు చున్నది.

జీవన్ముక్తి:

ఇంకొక విలక్షణమైన బోధవల్లకూడా గీతలో అద్వైత జ్ఞానమే బోధింప బడినదని స్పష్టమగును. అది జీవన్ముక్తిని గురించిన బోధ. జీవన్ముక్తి యనగా జీవించి యుండగానే ముక్తిని అనుభవించుట. మామూలుగా ముక్తి యనగా దేహము నశించినతరువాత జీవుడు పొందు స్థితియని ద్వైత విశిష్టాద్వైత మతముల వారి సిద్ధాంతము. అద్వైత సిద్ధాంతము ప్రకారం మాత్రము మానవుడు ఈ భౌతిక దేహా

ములో ఉండగానే ముక్తుడు కావచ్చును, ఈ జీవన్ముక్తి సిద్ధాంతము ఒక్క అద్వైతమతములోనే ఉన్నదికాని ఇతర మతములలో లేనేలేదు. అట్టి సిద్ధాంతమును గీత అనేకచోట్ల స్పష్టముగా వ్యక్తపరచినది.

'ఇహైవతైర్జితస్సర్గః యేషాం సామ్యేస్థితం మనః"
('ఇహ' అనగా ఈ శరీరములో నుండగనే అని అర్థము.)
'శక్నోతీహైవ యస్సోఢుం ప్రాక్శరీర విమోక్షణాత్'
'అభితో బ్రహ్మనిర్వాణం వర్తతే విదితాత్మనాం' 'యదా భూత పృథగ్భావం ఏకస్థ మను పశ్యతి! తతఏవ చ విస్తారం బ్రహ్మ సంపద్యతే తదా' — ఈ మొదలైన శ్లోకములు జీవన్ముక్తిని స్పష్టముగ బోధించు చున్నవి. జీవన్ముక్తుడనగా ఈ శరీరములో జీవించి యుండగనే, బ్రహ్మసాక్షాత్కారము పొంది ముక్తిని పొందినవాడు యనిగదా అర్థము.

అట్టివానినే "తత్త్వదర్శి" యనియు గీత వర్ణించినది. 'తత్త్వదర్శి' అనగా తత్త్వమును సాక్షాత్కరించిన వాడని అర్థము. అట్టివారే గురువులుగ నుండదగినవారు.

"తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నేన సేవయా
ఉపదేక్ష్యంతి తేజ్ఞానం జ్ఞానినః తత్త్వదర్శినః"

అను శ్లోకములో గురువులు అనగా జ్ఞానులు, తత్త్వదర్శులు అని వక్కాణింపబడినది. జ్ఞానులు అనగా శాస్త్రజన్యతత్త్వజ్ఞానం కలవారు అని యర్థము. తత్త్వదర్శులు అనగా తత్త్వ సాక్షాత్కారం అంటే అనుభవజ్ఞానం కల వారని యర్థము. గురువుగా ఉండవలసిన వానికి శాస్త్రజ్ఞానము ఉండాలె, అనుభవజ్ఞానము ఉండాలె. ఎందు కనగా—

శాస్త్రజ్ఞానము లేకపోయినయెడల శిష్యులకు బోధచేయలేడు.
అనుభవజ్ఞానము లేకపోయినయెడల తత్త్వమే సరిగా తెలిసి
కొనలేడు. ఎవరికి వారు తరించేటందుకు అనుభవజ్ఞానము,
అనగా ఆత్మసాక్షాత్కారము చాలును. కాని ఇతరులకు
బోధచేయు గురువుగా ఉండవలెనంటే శాస్త్రజ్ఞానము
కూడా ఉంటేనే కాని బోధచేయు సామర్థ్యము ఉండనేరదు.
అందుకని గీత పై శ్లోకములో ఆ రెండు లక్షణములను చెప్పుచు
న్నది. కనుక గీతాసిద్ధాంతము ప్రకారం అద్వైతులే ఉత్తమ
గురువులుగా నుండదగినవారు. కాని ద్వైత విశిష్టాద్వైతులు
అట్టి గురువులుగా నుండ నర్హులు కారని తేలుచున్నది. ఎందు
కనగా వారి సిద్ధాంతము ప్రకారం దేహము నశించినతర్వాత
ముక్తియే కాని జీవన్ముక్తి లేదు గనుక పాశ్చాత్యులలో
కూడా వేదాంతజ్ఞానము కలవారిని 'Thinkers' అనగా
బుద్ధికుశలత కలవారని అంటారే కాని, మన అద్వైతు
లలో వలె 'Seers' తత్త్వదర్శులని యనరు. కనుక లోక
మున కంతకును ఆధ్యాత్మిక విషయములలో ఉత్తమ గురు
వుగా నుండదగినవాడు ఒక్క అద్వైతి మాత్రమే. ఇతరు
లెవరును కాజాలరని స్పష్టపడుచున్నది. బ్రహ్మ ఒక్కడే
సత్యమయిన వస్తువు. జీవుడు బ్రహ్మకంటే భిన్నుడు కాడు.
జగత్తు బ్రహ్మకంటె అన్యం కాదను అద్వైత సిద్ధాంత
ములో జీవుడు సర్వవ్యాపకమయిన బ్రహ్మమే కనుక యీ
జీవన్ముక్తి సాధ్యపడును. మిగతా మతములలో అట్టిది లేనే
లేదు. అట్టి జీవన్ముక్తిని గీత బోధించుట వలన గీతలోని జ్ఞాన
సిద్ధాంతము అద్వైతమే అని నిర్ధారిత మగుచున్నది. ఇట్లు

భగవద్గీతా సందేశము ప్రధానముగా జ్ఞానమే కాని కర్మ భక్తి కావనియు, ఆ జ్ఞానము అద్వైతాత్మక జ్ఞానమే యనియు అట్టి జ్ఞానోపయమునకు సహాయము స్వధర్మానుష్ఠాన కర్మ, అనన్యభక్తి సాధనము లనియు తెలిసెను.

ఉపనిషత్తులు

ఈ జగత్తు వేదాంతముల తత్త్వము భగవద్గీతలో ఎట్లు నిర్ధారణ గావింపబడినదో మనము పరిశీలించినాము. ఆ తత్త్వము ఉపనిషత్తులలో నెట్లు వర్ణింపబడినదో ఇంకను చూడవలసి యున్నది. ఉపనిషత్తులు అనగా వేదములకు అంతిమ భాగములు, కనుకనే వానిని వేదాంతములనియు అందురు. వేద శబ్దార్థము 'వేదయతీతి వేదః' అనగా తెలియ చేయునది కనుక వేద మని తెలుచున్నది. తెలియ జేయునదనగా దేనిని ? మానవునకు ప్రత్యక్ష ప్రమాణము చేతగాని, అనుమాన ప్రమాణము చేతగాని తెలిసికొనుటకు సాధ్యము కాని విషయములను తెలియచేయును కనుక వేదమని యర్థము. ఇట్టి వేదమునకు స్వరూప స్వభావము లేవి యని విచారించి నచో వేద మపౌరుషేయము, అనాది, నిత్యమని చెప్పబడు చున్నది. అపౌరుషేయ మనగా పురుషుని చేత రచింపబడినది కాదని యర్థము. కనుక వేదము పురుష నిర్మితము కానందున కర్త లేదనియు, అనాది యగుటచేత ఫలాన కాలములో పుట్టినదనుటకు వీలు కానిదనియు, నిత్యమగుట చేత మారునది కాని నశించునది కాని కాక సర్వకాలములకు సర్వులకు నిత్యమైన ప్రమాణరాజమనియు తెలుచున్నది. ఇట్లు చెప్పుటకు ప్రమాణ మేమి యని మీమాంస జేయు

ధము. ఏ గ్రంథమునకయినను కర్తను గురించి కాలమును
గురించి స్వరూప స్వభావములను గురించి విచారణ చేయ
వలెనని, పాశ్చాత్య విమర్శనా పద్ధతుల ప్రకారము కూడ,
ఆ గ్రంథములోని (internal) విషయ పరిశీలన ఒకటిన్ని,
ఇతర ప్రాచీనతమ గ్రంథములలోని (external) విషయ
పరిశీలనము రెండవదిన్ని యీను రెండు విధములుగ నున్నది.
అట్టి పద్ధతుల ననుసరించి చూచినచో వేదములోని
(internal) భాగములున్ను, స్మృతులు, పురాణములు,
ఇతిహాసములు, సూత్రములు మున్నగు (external)
సంస్కృత వాఙ్మయమంతయున్ను, వేదములు ఆ పరమేశ్వ
రుని ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాస రూపములనిన్ని, వానికి కర్త లేక
పోవుటే కాక పరమేశ్వరుడు కూడా కర్త కాక అభివ్యంజకుడు
మాత్రమే యనిన్ని, అవి అనాదులు నిత్యములు అనిన్ని,
పరమేశ్వరుడు బ్రహ్మదేవుని పుట్టించి సృష్టిని చేయుమని
ఆజ్ఞాపింపగా, 'నేనెట్టి విధముగా చేయుదును' అని బ్రహ్మ
అడుగగా అతనికి ఆ పరమేశ్వరుడు తనలోనున్న వేదరాశిని
ప్రకటించాడనిన్ని, అంతట అట్టి వేదముల సహాయమువల్ల
బ్రహ్మదేవుడు సృష్టి చేసినాడనిన్ని స్పష్టమగుచున్నది. దీని
వలన వేదములు సృష్టికిని, సృష్టికర్తయైన బ్రహ్మదేవునికి
కూడ పూర్వమే ఆ పరమేశ్వరునిలో ఉన్నవని తెలుచున్నది.
ఎవని కయినను ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాస అనునది సహజమే కాని
పురుషనిర్మితము కాదు గదా! కనుకనే పరమేశ్వరుని నిశ్వాస
మైన వేదమున్ను పరమేశ్వర కర్తృకముకూడ కాక పరమేశ్వ
రునితో పాటు నిత్యముగా నుండునదని స్పష్టమగుచున్నది.

ఇంకను వేదములోని విషయములను పరిశీలించిన యెడల అవి మానవమాత్రునికి ఏ ప్రమాణము చేతను, ఎప్పటికిని తెలియుటకు వీలులేని స్వభావము కలవి అగుటచేతను కూడ ఏ మానవుడును ఎప్పుడును రచించుటకు వీలులేదనిన్ని, స్పష్టమగును. అట్టి విషయము లేమనగా, పైన ఏడు లోకములున్నవనిన్ని, క్రింద ఏడు లోకములు ఉన్నవనిన్ని ఆ యా లోకములలో, ఫలానా విధమగు జీవులు ఉన్నారనిన్ని, వారి చరిత్రలను గురించిన వయనములు, సృష్టికి పూర్వపు పరిస్థితులు, సృష్టి పుట్టిన విధానము, జీవులు పుట్టిన విధానము, ఈశ్వర స్వరూపము, జీవుని స్వరూపము, జగత్స్వరూపము గర్భస్థశిశువు భావించు విషయములు, చనిపోవు సమయములో జీవుని యొక్క అనుభవములు, దేవతలలో ఎవరికి ఎవరు పురోహితులైనది. వారిలో వారిపరస్పర సంబంధము, పక్షులకు రాత్రిళ్లు భూమి ఎట్లు కనపడునను విషయము మున్నగు ననేక విషయములు మానవుడు తెలిసికొనుటకు ఎన్నటికిని సాధ్యము కానివై యున్నవి.

ఇట్టి పరిస్థితులలో 3000 బి.సి. ప్రాంతముల బుద్ధిమంతులు వేదములను వ్రాసి యుండవచ్చు ననిన్ని, ఆ వేదములలో కూడ ముందు మంత్రభాగమే పుట్టినదనిన్ని, ఆ తరువాత కొంత కాలమునకు బ్రాహ్మణభాగము, ఆ తరువాత ఆరణ్యక భాగము, ఆ తరువాత 1500 బి. సి. ప్రాంతముల ఉపనిషత్తులు పుట్టినవని, ఈ విధముగా మన భారతీయ ఆర్ష వైదిక సంప్రదాయమును ఎరుగని పాశ్చాత్యులు ఊహాగానమును చేయగా, మన భారతీయనవనాగరికులు పైన చెప్పిన

ప్రకారము సంస్కృత వాఙ్మయ మంతటిలోను దేదీప్యమాన ముగ విరాజిల్లుచున్న ప్రమాణములను త్రోసిపుచ్చి పాశ్చాత్యుల ఊహాగానమును ప్రధానముగా చేసికొని విశ్వసించి వ్యక్తపరచుట చాల శోచనీయము కాదా !

ఇంకను మంత్ర బ్రాహ్మణ ఆరణ్యక ఉపనిషత్తులన్నియు కలసి వేదమని గ్రంథము లన్నియు ఘోషించు చుండగా ఒకదాని తరువాత ఒకటి పుట్టినదని వానికి వివిధ కాలములను నిర్ణయించుట ఎంతటి అవివేకము ! ఎంతటి సాహసము! వ్యాసభగవానుడు వేదము లన్నిటిని ఒకేరాశిగ నుండగా ఋగ్యజుస్సామాథర్వములుగా విభజించినాడనియు అందుకనే "వ్యాసః" అని బిరుదము యివ్వబడిన దనియు, (వ్యాసః అనగా విభాగము చేసినవాడు) ఇట్లుమన ప్రాచీన గ్రంధములు చాటుచుండగా, ఒక భాగము తరువాత ఒక భాగము కాలాంతరములో పుట్టినదని భావించుట బుద్ధిమంతుని లక్షణమా ? ద్వైతాద్వైత మతప్రవక్తలగు త్రిమతాచార్యులును వేదములు అపౌరుషేయములు, నిత్యములు అని వక్కాణించు చుండగా పాశ్చాత్త్యులు వేదములు 3000 బి. సి. లో రచింపబడి యుండవచ్చును అని నిశ్చయించు చున్నారే. ఏమి ఆశ్చర్యము !

వేదము గ్రంథము కనుక ఎవరో ఒకరు వ్రాయకుండా ఎట్లు ఏర్పడునని ప్రశ్నపుట్టును. వేదము రచింపబడిన గ్రంథమని మన సిద్ధాంతమేకాదు. అది శ్రుతి. అనగా వినబడిన శబ్దరాశి. పరమేశ్వరుని ద్వారా వచ్చిన శబ్దరాశిని బ్రహ్మదేవుడు విన్నాడు. ఆయన తిరిగి ఆశబ్దరాశిని ధారణ

చేసి మహర్షులకు శ్రుతపరిచినారు. మహర్షులయొద్దనుండి నేటి
వరకును యీ పవిత్ర భారత దేశంలో ఈ శబ్దరాశి దేదీప్య
మానముగ గురు శిష్య పరంపరలో విరాజిల్లుచున్నది. కనుక
మన భారతీయ సంప్రదాయానుసారముగ వేదములు అపౌరు
షేయములు, నిత్యములు అని ధ్రువపడుచున్నది. అట్టి వేద
ములు అనంతములు వాని చివర భాగములు ఉపనిషత్తులు
'ఉపనిషత్తు' అను శబ్దమునకు అజ్ఞానమును పోగొట్టు బ్రహ్మ
విద్య అని అర్థము. ఇంకను "ఉప" అనగా గురుని సమీప
ములో కూర్చుని అంతరంగికముగా తెలిసికొనదగిన రహస్య
మైన విద్య అనియు ఆ శబ్దార్థము. జీవుని జనన మరణ ప్రవా
హములో నుండి లేవనెత్తి జన్మరాహిత్యమును చేసి ముక్తి
నిచ్చు పవిత్రతమ గ్రంథమగుటచేత ఉపనిషత్తులకు ప్రపంచ
ములో నఖండ ప్రశస్తి వచ్చినది. పాశ్చాత్య విజ్ఞాన తేజో
రాశులగు "స్కోపెన్‌హార్" మున్నగు వారు ప్రపంచములో
ఉపనిషత్తులవంటి ఉత్తేజకరమగు గ్రంథ మింకొకటి లేద
నియు దానిలోనున్న విజ్ఞానము ఏ యితర గ్రంథములలోను
లేదనియు అవిఅత్యుత్తమమైన విజ్ఞానపేటికలనియు ఎంతయో
ప్రశంసించి, ఆ ఉపనిషత్తులను చదువకుండా ఎన్నడూ నిద్ర
పోలేదనియు నుడివినారు.

అట్టి మహోత్కృష్టమైన ఉపనిషత్తులు నాలుగు వేద
ములలోను కలసి 1180 (ఋగ్వేదములో 21. యజుర్వేద
ములో 109, సామవేదములో 1000. అథర్వణ వేదములో
50) ఉన్నవి. వానిలో నుంచే శ్రీరామచంద్రమూర్తి తన
ముఖ్య భక్తుడున్ను శిష్యుడున్ను అయిన హనుమంతునికి

108 ని వరి ఉపదేశించినాడనిన్ని; అందుచేత ఆ 108 ఉపనిషత్తులు ఇప్పుడు అములలో నున్నవనిన్ని తెలియుచున్నది. ఈ 108 లోను 10 ఋగ్వేదమునకు సంబంధించినవి. 19 శుక్ల యజుర్వేదమునకు చెందినవి. 32 కృష్ణ యజుర్వేదమునకు చెందినవి. 16 సామ వేదమునకు చెందినవి 31 అధర్వణ వేదమునకు సంబంధించినవినిన్ని అయ్యున్నవి. 108 లోను ఈశ, కేన, కఠ, ప్రశ్న, ముండక, మాండూక్య తైత్తిరీయ ఐతరేయ, ఛాందోగ్య, బృహదారణ్యములను పదియును ముఖ్యముగ పరిగణింపబడి త్రిమతాచార్యుల చే రచింపబడిన భాష్యములచే నొప్పుచున్నవి. ఈ పది ఉపనిషత్తులలోను ఐతరేయము ఒక్కటే ఋగ్వేదమునకు చెందినదిన్ని, ఈశావాస్య బృహదారణ్యకములు రెండున్ను శుక్ల యజుర్వేదమునకు చెందినవినిన్ని కఠతైత్తిరీయములు రెండున్ను కృష్ణ యజుర్వేదమునకు చెందినవియు, కేన, ఛాందోగ్యములు రెండును సామవేదమునకు చెందినవియు ప్రశ్న; ముండక, మాండూక్యములను మూడున్ను అధర్వణ వేదమునకు చెందినవియు అయ్యున్నవి.

ప్రతి ఉపనిషత్తులోను మామూలు వాక్యములకు తోడుగా కొన్ని మహావాక్యములున్నవి. 108 ఉపనిషత్తులలోనుంచి శ్రీరామచంద్రమూర్తి తనపట్టాభిషేకములో తనకు మహోపకారము గావించిన హనుమంతునికి 1008 మహావాక్యములను వరి ఒకమాలగా ఉపదేశించి యిచ్చినాడు అని ఒక గాథకలదు. అదినిజమైనను కాకపోయినను 108 ఉపనిత్తులలోనుంచి 1008 మహావాక్యములు ఉద్ధరింపబడిన

సంగతి నిజము. వానికి మహావాక్య రత్నావళి అని పేరు కలదు. ఈ 108 ఉపనిషత్తులను గాని, 1008 మహావాక్యము లను గాని చదువుటకు ఓపిక లేనివారికి వాటి అన్నిటికి సార భూతముగ నాలుగు మహావాక్యములను నాలుగు వేదముల నుండి పరి మనయందుండు అత్యంత దయతో మనకు అందించినారు.

జగజ్జీవేశ్వరుల తత్త్వనిర్ణయమునకై ముందు మహా వాక్య విచారణ చేసి ఆ తరువాత ఇతర వాక్య విచారణ చేయుదము.

మహావాక్య విచారణ

మహావాక్యమనగా జీవునికని, బ్రహ్మకును గల సంబంధ మును, జగత్స్వరూపమున్న అనగా జగజ్జీవేశ్వరుల అన్యోన్య సంబంధమును తెలియ చేయునది అయ్యున్నది. 1008 మహా వాక్యములలోను 38 మహావాక్యములు జీవునికిని బ్రహ్మ కును గల సంబంధము అభేదమని తెలియ చేయును. 33 మహా వాక్యములు జగత్తుయొక్క మిథ్యాత్వమును బోధ చేయును. 93 మహావాక్యములు బ్రహ్మయొక్కటే సత్యమైనదని బోధిం చును. మిగతా వాక్యములు బంధమోక్షములను గురించి జీవన్ముక్తిని గురించి, మననమును గురించి ఈ మొదలగు విషయములను గురించి బోధించునవై యున్నవి. అన్ని వేద ముల సారముగ నాలుగు మహా వాక్యములను నాలుగు వేద ములలోనుంచే మనకు అనుగ్రహించినారు. కనుక ఆ నాల్గు మహావాక్యముల విచారణ గావించుదము. ఈ నాలుగు

మహావాక్యములు నాల్గు జీవబ్రహ్మైక్యమును బోధించుచున్నవై యున్నవి. అవెవ్వి యనగా!

తత్త్వమసి (సామవేదము)

అయమాత్మా బ్రహ్మ (అథర్వణవేదము)

అహం బ్రహ్మాస్మి (యజుర్వేదము)

ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ (ఋగ్వేదము)

ఈ నాలుగున్ను వరుసగాను ఉపదేశింపబడుచున్నవై యున్నవి. ఈ నాలుగున్ను ప్రత్యేక ప్రత్యేకముగా కూడ మోక్షమును ప్రసాదించునవే అయియున్నవి. అయినను వీనిలో నొక క్రమముకూడ ఉన్నట్లు గోచరించుచున్నది. మొదటి మహావాక్యము 'తత్త్వమసి' అనునది, 'నీవు బ్రహ్మము' అని గురువు శిష్యునికి బోధచేయునదై యున్నది. ముముక్షువు అయిన శిష్యుడు తరించుటకుగాను శ్రవణ, మనన, ధ్యానములను సాధనములను చెప్పినారు కనుక, అట్టి శిష్యుడు గురువు యొద్ద మొదట ఈ మహావాక్యమును శ్రవణము చేయును. కనుక ఈ మహావాక్యము శ్రవణ మహావాక్యము. ఇట్లు శ్రవణము చేసిన తరువాత దీని భావమును మననము చేయవలెను కనుక, 'అయమాత్మా బ్రహ్మ' అను మహావాక్యముతో ఆ ముముక్షువు తన హృదయాకాశములోనున్న ఆత్మను తన చేతితో చూపుచూగాని లేక భావన చేయుచూగాని "అయమాత్మా" ఈ ఆత్మయే, 'బ్రహ్మ' బ్రహ్మము అని మననము చేయును. కనుక, ఇది 'మనన మహావాక్యము" ఇట్టి మననమువలన విషయము నిశ్చితమగును కనుక, అట్టి నిశ్చితభావమును 'అహం బ్రహ్మాస్మి' 'నేను బ్రహ్మనే' అని

ధ్యానముచేయుచు. కనుక ఇది ధ్యానమహావాక్యము" ఇట్లు 'ధ్యానములో పరినిష్ఠుడు కాగానే, తన వ్యక్తిత్వము పోయి, తనలోనున్న చైతన్యము మాత్రమే బ్రహ్మకాదు, సర్వత్రఉన్న 'చైతన్యమంతయు బ్రహ్మమే' అను సమష్టి భావముకలిగి సత్య జ్ఞానానందమై సర్వ వ్యాపకమైన బ్రహ్మానుభవము కలిగితరించును. కనుక, 'ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ' అనునది అనుభవ మహా వాక్యము. ఈ మహావాక్యమునకు అర్థము చైతన్యమంతయు బ్రహ్మయే అని.

ఇట్లు గురువు 'నీవు బ్రహ్మమువు' అని శిష్యునికిబోధ చేయగా, 'ఈ ఆత్మ బ్రహ్మ' అని తనలో తను మననము చేసికొని, నిశ్చయించుకొని, 'నేనుబ్రహ్మనే' అని విజాతీయ ప్రత్యయములేకుండా అవిచ్ఛిన్నముగాధ్యానం చేసినమీాదట నాలోని చైతన్యమేకాదు, సర్వత్ర ఉన్నచైతన్య మంతయు బ్రహ్మయే అని సర్వాత్మ భావ అనుభవము కలిగి ముక్తు డగుట అని తేలుచున్నది. ఇంకను ఇంకొక స్వారస్యమున్ను కలదు. మొదటి శ్రవణ మహావాక్యము 'తత్త్వమసి' అను నది మధ్యమ పురుష [Second Person] లో ను న్న ది. 'అయమాత్మా బ్రహ్మ" అనుమనన మహావాక్యము ప్రథమ పురుష [Third Person] లో నున్నది. 'అహంబ్రహ్మాస్మి' అనుధ్యాన మహావాక్యము ఉత్తమపురుష (First Person లోనున్నది. ఇకను 'ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ' అను అనుభవమహా వాక్యము ఏపురుషలోను లేకుండా (Impersonal) సామాన్య వాచకముగా సర్వమునకు సంబంధించియున్నది. ఇట్లు మహా వాక్యము లన్నియు జీవ బ్రహ్మైక్యమును బోధించుట చేత

అద్వైతమునే ఉపనిషత్తులు బోధించు చున్నవని తెలు చున్నది. ఇంకను 'బ్రహ్మ సత్యం' జగన్మిథ్యా జీవో బ్రహ్మైవనాపరః అను అద్వైత సిద్ధాంతములో (1) బ్రహ్మ ఒక్కటే సత్యమైనది. (2) జగత్తు మిథ్య (3) జీవుడు వాస్తవముగా బ్రహ్మయే అను మూడు లక్షణములలోను ఏ ఒక్కటి ఋజువు అయినను మిగతా రెండును ఋజువు అయినట్లె తెలును. ఒక్క జగన్మిథ్యాత్వము తెలిసను, ఒక్క జీవ బ్రహ్మైక్యము తెలిసను, ఒక్క బ్రహ్మ సత్యత్వము తెలిసను, మిగతావి అన్ని తెలి అద్వైత్వ సిద్ధాంతము నిర్ధారితమగు చున్నది.

ఉపనిషత్తులలోని ఇతర వాక్యములవిచారణ

1. ఏకవిజ్ఞానేన సర్వవిజ్ఞాన ప్రతిజ్ఞ : జగజ్జీవేశ్వరులలో ఏ ఒక దాని తత్త్వము తెలిసినను మిగతా రెండును తెలియబడును అను సిద్ధాంతము విషయమై భగవద్గీతను గురించిన మీమాంసలో మనము పరిశీలించినాము. ఈ సిద్ధాంతము ఉపనిషత్తులలో విపులముగ ప్రశంసింప బడినది,

ఛాందోగ్యోపనిషత్తులో —

'యేనాశ్రుతం శ్రుతంభవతి, అమతం మతం, అవిజ్ఞాతం విజ్ఞాతం' అనినిన్ని,

ముండకోపనిషత్తులో —

' కస్మిన్ను భగవో విజ్ఞాతే సర్వ మిదం విజ్ఞాతం భవతి, అనినిన్ని

బృహదారణ్యకోపనిషత్తులో

"ఆత్మనో వా అరే దర్శనేన శ్రవణేన మత్యా విజ్ఞానేన ఇదం సర్వం విదితం" అనియు

ఈ సిద్ధాంతము స్వీకరింప బడినది.

ఈ సిద్ధాంతము అద్వైతములో తప్ప మిగతా ద్వైత విశిష్టాద్వైతములలో కుదురదని ఇదివరలోనే నిర్ధారణ చేయబడి యున్నది గదా.

(1) జీవన్ముక్తి: ఉపనిషత్తులలో జీవన్ముక్తిని తెలియ జేయు వాక్యములు 119 ఉన్నవి. జీవన్ముక్తి కూడ ద్వైత విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతములలో లేదనియు అద్వైతములో మాత్రమే కుదురుననియు లోగడనే నిర్ణయింపబడి యున్నది గదా.

(3) జగన్మిథ్యా వాక్యములు: యీ వాక్యములు ఉపనిషత్తులలో 33 గలవు. వానిలో ముఖ్యమైనవి దిగువ నుదాహరింప బడుచున్నవి.

'యత్ర హి ద్వైత మివ భవతి'

'మృత్యోస్స మృత్యు మాప్నోతి య ఇహ నానేవ పశ్యతి'

'నాన్యత్కించన మిషత్'

'వాచారంభణం వికారో నామధేయం'

'సర్వం వికారజాతం మాయామాత్రం'

సర్వత్ర హి నహ్యపి ద్వైతసిద్ధిః'

మాయామాత్ర మిదం ద్వైతం అద్వైతం పరమార్థతః '

'జ్ఞాతే ద్వైతం న విద్యతే'

'ద్వితీయకారణాఽభావాత్ అనుత్పన్న మిదంజగత్'

'చిత్తం ప్రపంచ ఇత్యాహుః నాస్తినాస్త్యేవసర్వదా

ఈ వాక్యములకు తోడుగ ఉపనిషత్తులలో సృష్టి ఒక్కసారే అయినదని ఒకచోట, క్రమముగా ఆకాశము మొదలుకొని అయినదని ఒకచోట, తేజస్సు మొదలుకొని అయినదని ఒకచోట యుండుటచేత శ్రుతికి సృష్టి యథార్థము కాదని బోధించుటే తాత్పర్యమని తేలుచున్నది.

(4) జీవబ్రహ్మైక్య వాక్యములు ; ఈ వాక్యములు 38 ఉన్నవి. వీనిలో మహావాక్యములు నాలుగున్న లోగ డనే ఉదాహరింపబడినవి. మిగతావానిలో ముఖ్యమైనవి దిగువ నుదాహరింపబడు చున్నవి :

'స యశ్చాయం పురుషే యశ్చాసా వాదిత్యే స ఏకః'

"సత్యమాత్మా బ్రహ్మైన బ్రహ్మైవాత్మైవాత్ర హ్యేవన విచికిత్స్యం"

'త్వం బ్రహ్మాసి'

'త్వమేవాహం అహమేవ త్వం'

'ఘటే నష్టే యథావ్యోమ వ్యోమైవ భవతి స్వయం తథైవోపాధివిలయే బ్రహ్మైవ బ్రహ్మవిత్ స్వయం'

బ్రహ్మవిత్ బ్రహ్మైవ భవతి'

(5) బ్రహ్మస్వరూపవాక్యములు : ఈ వాక్యములు 93 ఉన్నవి. వానిలో ముఖ్యమైనవి దిగువ నుదహరింపబడు చున్నవి.

"సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ"
"సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ"
"విజ్ఞాన మానందం బ్రహ్మ"
"ఏక మేవాద్వితీయం బ్రహ్మ"
"ఆదిమధ్యాంత శూన్యం బ్రహ్మ"
"మాయాతీతం గుణాతీతం బ్రహ్మ"
"సచ్చిదానంద స్వప్రకాశం బ్రహ్మ"
"అద్వైతం అనిర్వాచ్యం బ్రహ్మ"
"బ్రహ్మైవేదం విశ్వ మిదం వరిష్ఠం"
"తదేవ నిష్కలం బ్రహ్మ నిర్వికల్పం నిరంజనం"
"పరం బ్రహ్మ పరం తత్త్వం సచ్చిదానంద లక్షణం"
"అక్షరం పరమం బ్రహ్మ నిర్విశేషం నిరంజనం"
"బ్రహ్మణోన్యత్ పరం నాస్తి బ్రహ్మణోన్యత్ జగన్నచ బ్రహ్మణోన్య దహం నాస్తి బ్రహ్మణోన్యత్ ఫలం నహి"
"సర్వం హ్యేతత్ బ్రహ్మ"
"సదేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆసీత్"

"నాంతః ప్రజ్ఞం న బహిః ప్రజ్ఞం నోభయతః ప్రజ్ఞం న ప్రజ్ఞానఘనం న ప్రజ్ఞం నాప్రజ్ఞం అదృష్ట మవ్యవహార్య మగ్రాహ్య మలక్షణ మచింత్య మవ్యపదేశ్య మైకాత్మ్య ప్రత్యయసారం ప్రపంచోపశమం శాంతం శివ మద్వైతం చతుర్థం మన్యంతే స ఆత్మా స విజ్ఞేయః"

ఈ విధముగా ఉపనిషత్తులలో అద్వైత బోధక వాక్యములు అనేకములు గలవు. ఉపనిషత్తులలో ద్వైత విశిష్టాద్వైతసూచకములగు వాక్యములున్నను అవన్నియు మంద మధ్యమాధికారులను గురించి చెప్పబడినవగుటచేత అద్వైత సిద్ధాంతమునకు విరుద్ధములు కావు కాని ఉపనిషత్తులలోని అద్వైత వాక్యములు ద్వైతవిశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతములకు ఏ విధముగాను సమన్వయము కానేరవు. కనుక ఉపనిషత్తులలోని సిద్ధాంతము అద్వైతమే యని తేలినది.

బ్రహ్మ సూత్రములు

బ్రహ్మ సూత్రములు అనునవి ఉత్తరమీమాంసా, వేదాంత మీమాంసా అనికూడా తెలియబడు చున్నవి. ఇవి 555 ఉన్నవి. వీనిని వ్యాసమహర్షి ఉపనిషత్తుల సారముగా రచించినాడు. ఈ 555 సూత్రములను 4 అధ్యాయములు గను 16 పాదములుగను 192 అధికరణములుగను విభజింప బడినవి. వీనిలో బోధింపబడినది, ద్వైతమా,విశిష్టాద్వైతమా అద్వైతమా అను విషయమును తేల్చుటకు నాలుగు పద్ధతు లున్నవి. అవేవన—

(1) ఈ సూత్రములను వ్యాసులవారు ఉపనిషత్తుల సారముగ రచించుట చేతను, ఉపనిషత్తులలోని జ్ఞానము అద్వైతమే యని పైన నిర్ణయింపబడియుండుటచేతను, యీ బ్రహ్మసూత్రములు కూడా అద్వైత పరములే.

(2) ఈ సూత్రములు రచించిన వ్యాసులవారు అష్టాదశపురాణములను గూడ రచించుటచేతను, ఆ పురాణము

లలో అద్వైతము సిద్ధాన్తముగ అనేక ప్రదేశములలో బోధింప బడినదని తెలియును, అట్టి ప్రమాణసిద్ధముగా వ్యాసులవారు బ్రహ్మసూత్రములను గూడ అద్వైతపరముగానే వ్రాసి యుండవలెను.

(3) తక్కిన దర్శనములగు న్యాయ వైశేషిక సాంఖ్య యోగ పూర్వోత్తర మీమాంసలను అన్నింటిలో, వ్యాసులచే రచింపబడిన ఉత్తర మీమాంస కాక మిగతా ఐదింటి కర్తలగు కపిలకణాదాదులు తమతమ గ్రంథములలో వేదాంతము అనగా అద్వైతము అని వారందరు గ్రహించి ఖండించిరి కను కను, వ్యాసులవారు తమ సూత్రములలో ఆ అయిదు మతములను, వాని వాని ఖండనలను ఖండించి అద్వైతమును స్థాపించినారు, కనుకను, ఆ కపిల కణాదాదుల ప్రబల సాక్ష్యమువల్ల వేదాంతమనగా అద్వైతమనియు తేలినది, కనుక వ్యాస సూత్రముల సిద్ధాంత మద్వైతమే.

(4) ఇకను 4వ పద్ధతి సూత్రముల భావమును బట్టియే బ్రహ్మ సూత్రములు అద్వైతపరములని తెలుపు. అదెట్లనగా

1. మొదటి సూత్రము 'అథాతో బ్రహ్మ జిజ్ఞాసా' అనువాని అర్థము సాధన చతుష్టయసంపత్త్యనంతరము, అట్టి సంపత్తి ఉన్నది కనుక ఫలీభూతమైన బ్రహ్మజ్ఞానము కొరకు బ్రహ్మవిచారణ అనగా వేదాంత వాక్య విచారణ చేయ వలయును అని తెలుపుచున్నది, అట్టి విచారణ యొక్క ఫలిత మేమనగా "బ్రహ్మవిత్ బ్రహ్మైవ భవతి" "బ్రహ్మవిత్ ఆప్నోతి పరం" "తరతి శోక మాత్మవిత్" అను ఉపనిష ద్వాక్యములు అట్టి బ్రహ్మజ్ఞానము కల జీవుడు శోకమును

దాటి బ్రహ్మయే అగును. అని బోధించుచున్నవి. కనుక మొదటి సూత్రార్థము ప్రకారము బ్రహ్మవిచారణ యొక్క ఫలితములు రెండు —

(1) దుఃఖమును దాటుట

(2) బ్రహ్మయే అగుట

అని తెలుచున్నది.

(1) బ్రహ్మజ్ఞానముగల జీవుడు దుఃఖమును దాటును అని చెప్పుటవల్ల దుఃఖము లేక దుఃఖమునకు కారణమైన దేహములు ఈ జగత్తు బ్రహ్మజ్ఞానముచేత నశింపచేయబడగి నవి అని తెలుచున్నది. జ్ఞానము చేత నశించునది అజ్ఞానమే కదా! కనుక దుఃఖము దేహములు ఈ జగత్తు అంతా అజ్ఞాన కార్యము లేక ఆధ్యాసికము అని తెలుచున్నది. అజ్ఞాన కార్యమనగా మిథ్యయే కదా! కనుక మొదటి సూత్రములోనే జగన్మిథ్యాత్వము బోధింపబడినది. ఈ భావము 2 వ అధ్యాయము, 3 వ పాదము, 29 వ సూత్రము "తద్గుణ సారత్వాత్ తద్వ్యపదేశః ప్రాజ్ఞవత్" అను దాని లోను, "తదనన్యత్వ మారంభణ శబ్దాదిభ్యః" (1-1-14) అను సూత్రములోను స్పష్టీకరింపబడినది.

(2) ఇకను బ్రహ్మజ్ఞానము గల జీవుడు బ్రహ్మయే అగును అని చెప్పుటవల్ల వాస్తవముగా జీవుడు బ్రహ్మయే అని ఉభయులకు అభేదము బోధింపబడినది. ఈ భావము "శాస్త్రదృష్ట్యాతూపదేశో వామదేవవత్" (1—1—30) 'ఆత్మని చైవం విచిత్రాశ్చహి' (2-1-28) "లోకవత్తు లీలా కైవల్యం" (2-1-33) "అభాసఏవచ" (2-3-50) "అతఏవచ

ఉపమా సూర్యకాదివత్” (3-2-18) “ఆత్మేత్యుపగచ్ఛంతి గ్రాహాయంతి చ” (4-1-3) మున్నగు సూత్రములలో స్పష్టీకరింపబడినది. కనుక బ్రహ్మ సూత్రములు గూడ జగన్మిథ్యాత్వమును జీవ బ్రహ్మల కభేదమును బోధించు చున్నవి. కనుక అద్వైత పరములే యని తేలుచున్నది. ద్వైత బోధకములుగ కన్పడు సూత్రము లున్నను అవి సాధన స్థితిలో ఉపాసనార్థము వ్యావహారిక సత్యత్వబోధకములుగ గ్రహింపబడినవే కాని పారమార్థిక సత్యత్వబోధకములు కావు కనుక అద్వైత సిద్ధాంతమునకు విరుద్ధము కానేరవు.

పురాణములు, పురాణముల తత్త్వము:

వ్యాసులవారు 18 పురాణములను, 18 ఉపపురాణములను, మహాభారతమును రచించిరి. ఈపురాణములలో కొన్ని శివుడు గొప్పవాడు అనియు, కొన్ని విష్ణువు గొప్పవాడు అనియు, కొన్ని దేవి గొప్ప దనియు, కొన్ని గణపతి గొప్పవాడు అనియు, ఇట్లు వర్ణింపు చున్నవి. ఇవన్నియు పైకి పరస్పర విరుద్ధములుగ గన్పడును. ఇట్టి విరుద్ధ భావములను వ్రాసిన వ్యాసులవారు పిచ్చివారా ? ఆయన నారాయణ అవతారమని అందరు అంగీకరించెదరు. అట్టి అవతారమూర్తి ఇట్టి పరస్పర విరుద్ధముల భావములతో నెట్లు వ్రాయును ? ఇట్లు వ్రాయుటలో ఆ మహానుభావుని భావమేమి ? అని విచారించినచో వ్యాసుని భావము ఆ పరమేశ్వరుడు అసలు నిర్గుణుడు, నిరాకారుడునై ఎట్టి నామరూపములు లేనివాడు కనుక జీవుల రుచిభేదమును బట్టి శివుడు అని కాని, విష్ణువు అని కాని, దేవి అని కాని, గణపతి అనికాని ఇట్లు ఏ యే

నామముల రూపములను కల్పించినను తగాదా ఉండనేరదు అనే భావమే కాని, అన్యము కానేరదు. జన్మాంతర సంస్కారమును బట్టి ఒక జీవునికి శంఖచక్రములతో గరుడవాహను డైన విష్ణువు యొక్క రూపము, నామము ఆకర్షించును. ఇంకొకనికి జటాజూటములతోను, త్రిశూలములతోను, విభూతి రుద్రాక్షలతోను, వృషభవాహనము తోను, ఒప్పారు శివుని రూపము నామము ఆకర్షించును. మరియొకనికి స్త్రీ ఆకారము జగజ్జననిగా ఆకర్షించును. అందరును ఒకే విధమైన సంస్కారములు గలవారుగ ఎప్పుడును ఉండనేరరు కదా! అట్టి పరిస్థితులలో ఆ భగవానుని కేవలము శివునిగానో, విష్ణువుగానో, దేవినిగానో వర్ణించినచో అట్టి రూపమునందు అభిరుచి లేని మిగతా వారందరికి తరణోపాయము ఉండనేరదు. అందుకనే ఆ భగవానుడు నిర్గుణ నిరాకార స్వరూపుడైనను వివిధ రకముల భక్తుల ననుగ్రహించుటకై మాయామయమగు సగుణ సాకార శివ విష్ణ్వాదిరూపుడుగ కూడ వ్యక్తమైనాడు దానిని బట్టి వ్యాసభగవానుడు నామ రూపములు లేని ఆ నిర్గుణ నిరాకార తత్త్వమును అనేక నామ రూపములతో ఆ యా పురాణములలో వర్ణించియున్నాడు. ఒకే వ్యక్తి నాటకములో రాజు వేషము వేయవచ్చును. స్త్రీ పాత్ర ధరించ వచ్చును. నౌకరు వేషము వేయవచ్చును. ఇట్లు ఎన్ని వేషములు వేసినను, ఆ వ్యక్తి యొక్క నిజస్వరూపము ఏ విధముగను ఎట్టి మార్పును చెందనేరదు గదా! ఈ వేషము లన్నియు కల్పితములే కనుక ఆయన అసలు రూపమును భంగింప నేరవు. అటులనే ఆ పరమేశ్వర తత్త్వము నిర్గుణ నిరాకార నామ

రూప రహితమైన [illegible] ఆయనకు ఎట్టి నామరూపము
లను కల్పించినను, ఆ అసలు తత్త్వము ఎట్టి మార్పులు పొందక
నిర్వికారముగాను, అనంతముగాను ఉండును. అందుకనే

"ఉపాసకానాం కార్యార్థం బ్రహ్మణో రూపకల్పనా"
"నిర్విశేషం పరం బ్రహ్మ సాక్షాత్కర్తు మనీశ్వరాః"
యే మందాః తేఽనుకంప్యంతే సవిశేష నిరూపణైః"

అను ప్రమాణములు అభేద జ్ఞానమునకు అనర్హులగు మంద
ప్రజ్ఞలను అనుగ్రహించుటకై నిర్గుణ నిరాకార బ్రహ్మము
నకు రూపకల్పన చేయబడినదని స్పష్టీకరించుచున్నవి. కనుక
వ్యాసులవారు వివిధ దేవతల ప్రాధాన్యముతో వివిధ పురాణ
ములను రచించుటను బట్టి వ్యాసులవారి ఉద్దేశానుసారముగ
పురాణముల తత్త్వము నిర్గుణ నిరాకార నామరూప రహిత
పరబ్రహ్మను బోధించు అద్వైతమే యని తేలుచున్నది.

పురాణములలో బోధింపబడిన విషయములను బట్టి
చూచినను పురాణములు అద్వైతపరములే యని స్పష్టపడ
గలదు. వ్యాసులవారు అన్ని రుచులవారిని తరింప జేయవలె
నను అత్యంత ఉదారాశయముతో పురాణములలో కొన్నిం
టిని శివపరముగాను, కొన్నింటిని విష్ణుపరముగాను, కొన్నిం
టిని దేవీ పరముగాను ఇట్లు వివిధ దేవతల ఉత్కర్షను ఆ
యా పురాణములలో వ్యక్తము చేయుటలో ఆ యా దేవతల
ఉత్కర్షను స్తుతించుట యందే తాత్పర్యముకాని, తదితర
దేవతల నిందించుటయందు తాత్పర్యము కాదు. మీమాంసా
శాస్త్రములో "నహి నిందా నింద్యం నిందితుం ప్రవృత్తా,
కింతు స్తుత్యం స్తోతుం" అని ఒక న్యాయము కలదు. ఆ

న్యాయాన సారముగ విష్ణుపురాణములో శివనింద కనబడి నచో, ఆ నింద శివుని నిందించుటకు గాను ప్రవృత్తమైనది కాదనిన్ని, విష్ణువు యొక్క గొప్పతనమును స్తుతించుటకై మాత్రమే ప్రవృత్తమైనదనిన్ని స్పష్టపడుచున్నది. అటులనే శివపురాణములలోని విష్ణు నిందను, దేవీపురాణములోని శివ కేశవుల నిందను గ్రహించవలసియున్నది. ఇది అద్వైతులగు స్మార్తులు చేయు సమన్వయము. ఇకను వైష్ణవులు వైష్ణవ పురాణములు మాత్రమే ప్రమాణములనిన్ని, మిగతా పురాణములు అప్రమాణములనిన్ని, శైవులు శివపురాణములు మాత్రమే ప్రమాణములు, ఇతరములు అప్రమాణములనిన్ని వాదించుచుందురు అన్ని పురాణములను రచించినది ఒక్క వ్యాసుడే అయ్యుండగను, ఆ వ్యాసుడు నారాయణ అవతారమని అంగీకరించుచుండగను, ఆయన వ్రాసిన కొన్ని పురాణములు ప్రమాణములు, కొన్ని అప్రమాణములు అనుట బుద్ధిమంతుని లక్షణము కానేరదు గదా! ఈ వివిధ పురాణములలోను, స్కాంద పురాణములోను, దానిలోని సూతసంహితలో ముఖ్యముగా అద్వైతమే ప్రతిపాదింపబడి యున్నది. శంకర భగవత్పాదులు అద్వైత భాష్యమును వ్రాయుటకు సూతసంహిత ఒక విధమైన మాతృకగా నుండెనని ఒక ప్రథయును గలదు. మిగిలిన పురాణములలో గూడ అద్వైత ప్రతిపాదన స్పష్టముగ విశదీకరింపబడి యున్నది. ద్వైత విశిష్టాద్వైతులగు వైష్ణవులు శైవపురాణములను అప్రమాణమని వాదించుచున్నారు. కనుక "తుష్యతు దుర్జనః" అను న్యాయము చొప్పున వాదన కొరకు వారి అభిప్రాయ

మును అంగీకరించినను, అట్టి వైష్ణవులు ప్రమాణ మూర్ధన్య ముగ ప్రశంసించు విష్ణుపురాణమును, శ్రీమద్భాగవతమును పరిశీలించినను వానిలో గూడ అద్వైతమే ప్రతిపాదింపబడిన దని దిగువ ప్రమాణములవలన స్పష్టపడును.

విష్ణుపురాణము

దీనిలోని జడభరతోపాఖ్యానములో ఒక రాజు జ్ఞాన సంపాదనార్థమై గురువును అన్వేషించుకొనుటకు పల్లకిలో బోవుచుండగా ఆ పల్లకిని మోయు బోయీలు త్రోవలో కనబడిన జడభరతుని తమ సహాయార్థమై తెచ్చి అతని చేత కూడ మోయించు చుండిరి. ఆ జడభరతుడు ఎల్లప్పుడు దేహభావము, ప్రపంచభావము లేకుండా బ్రహ్మనిష్ఠలో నుండుటచేత అతను సరిగా మోయనందున రాజు గారికి కోపము వచ్చి, అతనితో,

"కిమాయాససహో న త్వం పీవానసి నిరీక్ష్యసే"

నీవు బలిసియున్నావు. ఆయాసమును సహించలేవు కాబోలు అని పరిహాసముగా అనగా, జడభరతుడు అందుకు —

"ఆత్మాశుద్ధః అక్షర శ్శాంతః నిర్గుణః ప్రకృతేః పరః
ప్రవృద్ధ్యపచయౌ నాస్య చైకస్యాఖిల వస్తుషు
యదానోపచయ స్తస్య నైవచాపచయో నృప !
తదా పీవానసీ త్యేవం కయా యుక్త్యా త్వయోదితం ॥

"ఆత్మ నిర్మలుడు నాశరహితుడు శాంతుడు నిర్గుణుడు ప్రకృతి విలక్షణుడు, సకల వస్తువుల యందాత్మ యొక్కడే. అట్టి యాత్మకు బలియుట చిక్కుటలు లేవు. నీవు బలిసియు

న్నావు. అని నీవు నన్ను అంటివి. ఇది ఏ యుక్తిచేత సంభ వించును ?” అని జవాబిచ్చెను. అంతట ఆ రాజు ఆధ్యాత్మ విద్యకొరకై వెళ్ళుచున్నాడు కనుక ఈ జవాబునకు అత్యాశ్చర్యము కలిగి పల్లకి దిగి ఆ జడభరతునికి నమస్కరించి ఆయన యొద్ద శిష్యునిగా చేరి బోధింపుమనగా, అద్వైత సిద్ధాంతమును బోధించి ఆ రాజును కృతకృత్యునిగా చేసెను. గ్రంధవిస్తర భీతిచే ఆ సంభాషణను వ్రాయలేదు.

ఇంకొక ఘట్టములో:

"విభేదజనకే అజ్ఞానే నాశ మాత్యంతికం గతే
ఆత్మనో బ్రహ్మణో భేద మసంతం కః కరిష్యతి ॥"

జీవేశ్వరులకు భేదమును కలిగించెడి అజ్ఞానము నశించగా, ఆత్మకును బ్రహ్మకును లేనట్టి భేదమును ఎవరు కలిగించ గలడు అని జీవేశ్వరుల ఐక్యస్థితి బోధింపబడెను.

శ్రీ మద్భాగవతము

ఈ భాగవతములో మొట్టమొదటి ధ్యానశ్లోకములోనే "సత్యం పరం ధీమహి" అని శ్రీ గాయత్రీమంత్ర ప్రతిపాదకమైన నిర్గుణ పరబ్రహ్మను ధ్యానించి, ఆ శ్లోకములోనే జగత్తు మిథ్య అని స్పష్టీకరించెను. చిట్టచివరి శ్లోకములో గూడ నిటులనే "సత్యం పరం ధీమహి" అని ముగించెను. ఇట్లు ఉపక్రమోపసంహారముల వలననే వ్యాసమహర్షి భాగవతము అద్వైత జ్ఞానబోధకము అని వ్యక్తపరచెను.

ఇంకను మధ్యభాగములలో :

"సత్యం పూర్ణ మనాద్యంతం నిర్గుణం

నిత్య మవ్యయం"

"ఆత్మ మాయామృతే రాజన్ పరస్యానుభవాత్మనః
న ఘటే తార్థ సంబంధః స్వప్నద్రష్టు ర్యథాంజసా"

(స్వప్నము చూచువానికి యథార్థముగా అర్థసంబంధము లేనట్లు జాగ్రద్దశ యందును గూడ అనుభవ స్వరూపమగు నాత్మకు ప్రపంచముతో సంబంధము లేదు.)

"ఆత్మనశ్చ పరస్యాపి యః కరోత్యంతరోదరం
తస్య భిన్నదృశో మృత్యు ర్విదధే భయముల్బణం"

(జీవేశ్వరులకు నెవడు ఇంచుకయినను భేదమును చేయుచున్నాడో వానికి మృత్యువు తీక్ష్ణమైన భయమును కలుగ చేయును.)

"ఘటే భిన్నే యథాకాశః ఆకాశస్స్యాత్ యథాపురా
ఏవం దేహే మృతే జీవో బ్రహ్మ సంపద్యతే పునః"

"అహం బ్రహ్మ పరంధామ బ్రహ్మాహం పరమంపదం

"నిర్గుణే కేశవే సాక్షాత్ ఆత్మనో యద్విపర్యయః
సైషా భగవతో మాయా యయేదం నిర్మమే విభుః"

ఇట్లు ప్రతి స్కంధములోను జీవ బ్రహ్మైక్యమును జగన్మిథ్యాత్వమును బ్రహ్మయొక్క సత్యత్వమును బోధించు అద్వైత బోధక భాగములు అనేకములు గలవు. దశమస్కంధములోని శ్రీకృష్ణలీలలలో శ్రీకృష్ణుడు తల్లికి విశ్వరూపమును చూపించినపుడు, విశ్వమంతయును, శ్రీకృష్ణ యశోదలును కూడా ఆ చిన్ని ముఖములో ప్రత్యక్షముగా కనపడినారు. ఇంకను బ్రహ్మ ఆవుదూడలను గోపబాలురను దాచినపుడు, ఆ దూడలు బాలురు ఎట్లుండిరో అట్లే అన్ని ఆకారములను

కృష్ణుడు ధరించి ఒక సంవత్సరము కాలము గడిపెను. ఇట్టి కృష్ణలీల లన్నియును, చతుశ్శ్లోకీ భాగవతము, బ్రహ్మస్తవము, శ్రుతిగీతలు మున్నగు భాగములును జగన్మిథ్యాత్వలక్షణ మగు అద్వైత బోధకములే.

స్కాందపురాణము

'న జీవో జీవవత్ భాతి సాక్షాత్ బ్రహ్మైవ కేవలం"
అధ్యస్తం హి సదాద్వైతం దృశ్యత్వాత్ శుక్తి
రూప్యవత్!
దృశ్యత్వం ద్వైత జాలస్య సమ్మతం సర్వదేహినాం'
"అద్వైతం సర్వదా సత్యం భేదాభావాత్ కథంచన.'

మున్నగు అనేక శ్లోకములు జగన్మిథ్యాత్వమును జీవేశ్వరుల అభేదమును నిరూపించు చున్నవి. యోగవాసిష్ఠము త్రిపురా రహస్యము మున్నగునవి కేవల అద్వైత బోధకములే. గ్రంథవిస్తర భీతిచే నింతటితో ముగించనైనది.

ఇట్లు పురాణ కర్తయైన వ్యాసులవారు పురాణములలో అద్వైతమును బోధించి యుండగ ఈ వ్యాసులవారిచే రచింపబడిన బ్రహ్మసూత్రములలో అద్వైతము కాక ఇంకే ముండును?

ఈవిధముగా విచారించి చూచినచో కావ్యముల లోను సంస్కృత వాఙ్మయ మంతలోను అద్వైత సిద్ధాంతమే బోధింపబడినదని స్పష్ట పడగలదు.

మహ్మాదీయు మత గ్రంథము "ఖురాన్"

ఈ గ్రంథములో భగవంతుడు [అల్లా] ఈ విధముగ

వర్ణింపబడినాడు:

ఖురాన్ నుంచి ఆంగ్లేయ అనువాదముల నుంచి

There is no deity but He, the Living the Self Subsistent the Mighty, the Wise, the Supreme, the Peaceful, the Great etc.

భగవంతుడు ఒక్కడే అనియు, ఆయనకంటె వేరే దేవతలు లేరనియు, ఆయన నిత్యుడు, స్వప్రతిష్ఠితుడు, సర్వశక్తిమంతుడు, సర్వజ్ఞుడు, సర్వోత్కృష్టుడు, శాంతుడు అని ఈ విధంగా వర్ణించి,

He Allah is one ! Allah the Self Sufficient; He begets not and is not begotten! And there is not one like Him.

ఆ భగవంతుడు ఒక్కడే స్వప్రతిష్ఠితుడు (అనగా ఆయనకు ఇంకొక ఆధారములేదు అని) ఆయనలోనుంచి ఏమిపుట్ట లేదు; ఆయన దేనిలోనుంచి పుట్టలేదు. ఆయన వంటివాడు ఇంకొకడు లేడు అని ఉన్నది. ఈవాక్యములలో 'ఏకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ' 'సత్యం 'జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ." "నిర్వికారం బ్రహ్మ," "శాంతం బ్రహ్మ" ఇట్టి ఉపనిషత్ సిద్ధాంతము లన్నియు ప్రతిబింబించు చున్నవి. ఇంకొకవిశేషమేమన, భగవంతుడు దేనిలోనుంచి పుట్టలేదని (అజత్వము) వర్ణించుచూ భగవంతునిలో నుంచియును ఏమియు పుట్ట లేదు అని కూడా వర్ణింపబడినది. భగవంతునిలో నుంచి ఏమియు పుట్టక పోయినచో మన కంటికి ప్రత్యక్షముగ కన్పడుచున్న జగత్తు ఎలా పుట్టినది. జీవుడు ఎలా పుట్టినాడు

అను ప్రశ్నలు ఉదయించును. ఈ ప్రశ్నలకు సమాధాన ముగా జగత్తున్ను, జీవులున్ను ఏవియు భగవంతునిలో నుండి పుట్టలేదు అని ఖురాన్ చెప్పుచున్నది కనుకను, అవి ప్రత్యక్ష ముగా కన్పడుచున్నవి కనుకను, జగత్తు కన్పడుచున్నను దేవునికంటె భిన్నముగా లేదనిన్ని. అనగా జగత్తునకు పృథక్ వస్తుత్వము లేదనిన్ని అనగా మిథ్య అనిన్ని, జీవులు వేరు వేరుగా కన్పడుచున్నను, భగవంతునిలో నుంచి కాక ఇం కెక్కడి నుంచి పుట్టుటకు వీలు లేదు కనుకను, భగవంతుడు కూడ పుట్టించలేదని స్పష్టముగ ఉన్నందునను, ఆ దేవుడే ఈశరీరములను ఉపాధులలో జీవులుగా వ్యక్తమగు చున్నాడు కనుకను, జీవుడు వాస్తవంగా దేవుడే అను జీవేశ్వర ఐక్య మున్ను సిద్ధించు చున్నది. ఇంకను "అన్ హాల్ హక్" అను వాక్యము 'అహం బ్రహ్మాస్మి" అనుభావమును, "హక్ తుహై" అను వాక్యము తత్త్వమసి' అనుభావమును వ్యక్తపరుచుచూ జీవ బ్రహ్మైక్యమును స్పష్ట పరచుచున్నవి. ఇట్లు మహమ్మ దీయుల 'ఖురాన్' కూడ అద్వైతమునే బోధించు చున్నది. కాని మహమ్మదీయులలో ఈ విధమైన అద్వైత భావములు సామాన్యులకు లేక పోవుటచేత ఇట్టి ఉన్నతమైన భావము లను వారు గ్రహించ లేకున్నారు. కాని వారిలో సూఫీలు (sufis) అను తెగవారు కేవలఅద్వైతమునే పరమ సిద్ధాంత ముగా అంగీకరించు చున్నారు.

క్రిస్టియనుల మత గ్రంథము "బైబిలు"

ఈ గ్రంథములో అనేక భాగములు కేవల అద్వైత మును బోధించును.

జీవేశ్వర అభేదవాక్యములు :

1. 'I and the Father are one. The Father is in me and I in the father.'

[నేనున్ను దేవుడున్ను ఒకటే. దేవుడు నాలో వున్నాడు; నేను దేవునిలో నున్నాను)

2 'He that is joined unto the Lord is one spirit.'

(భగవంతుని చేరినవాడు భగవంతుడే)

3. 'Man shall not see me and live'

[జీవుడుగా నన్ను (అనగ దేవుని) చూచిన తరువాత జీవుడుగా నుండడు)

4. 'God became man that man might be made God.'

[దేవుడు జీవుడైనాడు; ఎందుకంటే జీవుడు తిరిగి దేవుడు కాగలందుకు]

5. Thou shalt love thy neighbour as thy self.

ఒక జీవుడు ఇంకొక జీవుని తనవలెనే ప్రేమించవలెను. దీనిభావమేమనగా - ప్రతి వానికిని తనయందే తనకు ఉత్కృష్టమైన ప్రేమ ఉండును: ఎందుకనగా ఆత్మ ఆనంద స్వరూపము కనుక ప్రతి వానికిని తన ఆత్మయందే ఉత్కృష్టమైన ప్రేమ ఉండుట సహజము. ఇంకొకనిని కూడ తనవలెనే ప్రేమించుమని బోధించుటలో అట్లు ప్రేమించుట ఎప్పుడు కుదురుననగా, ఆ ఇతరుడు అని అనుకొన్నవాడు కూడ తానే అయినప్పుడే కుదురును కాని, స్వపరభేదమున్నపుడు కుదరనేరదు. కనుక ఈ వాక్యము ఆత్మైకత్వ

మును సర్వాత్మభావమును బోధించు చున్నది.)

జగన్మిథ్యాత్వ బోధక వాక్యములు :

6. 'I beheld the other things below thee' and I perceived that they neither altogether are, nor altogether are not they are, since they are from thee: but are not, because they are not what Thou art.'

(దేవా, నీ క్రిందిభాగమగు ఈ జగత్తును నేను చూడగా, ఈ జగత్తు దానిలోని వివిధ వస్తువులు ఉన్నవి అనుటకు వీలుకాకున్నది. లేవు అనుటకును వీలుకాకున్నది. అవి ఉన్నవని యెందుకు అనుకొంటున్నానంటే నీవు కారణముగా అవి ఉన్నవి కనుక. లేవు అనిఎందుకుఅనుకుంటున్నానంటే, నీ లక్షణములు, నిత్యత్వాదులు ఏమియూ వానిలో లేవు కనుక,]

ఈ విషయమే అద్వైత విచారణలో విశదీకరింపబడినది. జగత్తు ఉన్నదనుటకు వీలులేదు_ బ్రహ్మవలెనిత్యము కాక మారుచున్నది కనుక, లేదని చెప్పుటకును వీలులేదు_ కనబడుచున్నది కనుక, ఇట్లు ఉన్నదనికాని లేదనికానిచెప్పుటకువీలులేనట్టి దానినేఅనిర్వచనీయ మనిన్నీ, మిథ్యఅనిన్నీ అందురు. కనుక బైబిలులోని ఈ వాక్యములో జగన్మిథ్యాత్వము బోధింపబడినది. ఇంకను ఈశ్వరుడు ఎట్టిమార్పులు లేని నిర్వికారుడు అనిన్ని సూచింపబడినది.

7. There is neither Greek nor Jew' neither circumcision nor uncircumcision' neither bondage nor freedom, neither male nor female' for

all are one in God, who is not only in all but also is all.'

[గ్రీకు అని జ్యూ అని అనువారలెవరూ లేరు, కర్మ కాని కర్మాభావముకాని లేదు. బంధముకాని మోక్షము కాని లేదు. పురుషుడు కాని స్త్రీ కాని లేదు. అంతా దేవుని లోనే వున్నది అంతా దేవుడే]

మాండూక్యోపనిషత్తులోని గౌడపాద కారికలలో

"ననిరోధో నచోత్పత్తిః నబద్ధో న చ సాధకః

న ముముక్షుర్నవై ముక్త ఇత్యేషా పరమార్థతా"

అను శ్లోకములో పైభావము ఉండియున్నది. ఉన్నది ఒక్క దేవుడే తప్ప ఇంకేమీ లేదు. "సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ 'నేహ నానాస్తి కించన" అను ఉపనిషత్తుల భావము పై వాక్యములలో వ్యక్తము చేయబడినది. కనుక జగత్తుగ కనపడునది. వాస్తవంలో లేదు అనిన్ని' ఈ దేవుడే ఇలా కనపడుచున్నాడనిన్ని తెలియుచున్నది.]

8. Love is unique; because it makes of the twain - you and me - one new man and so gives the lie to the dualism of the world as real in itelf.'

[ప్రేమ అనునది విలక్షణమైనది. ఎందుకనగా, నీవు, నేను, అను భేదబుద్ధిని ఆ ప్రేమ తీసివేసి ఉభయులను ఏకము చేయుచున్నది, దీని చేత ప్రపంచములో కనబడు చున్న ద్వైతము వాస్తవము కాదని తేలుచున్నది.]

9. 'I am the root and offspring, the creator and the created'

(స్థూలము దానిసంతానము నేనే, కారణము కార్యము
నేనే, సృష్టికర్త, సృష్టి నేనే)

ఇట్లు కార్యకారణములు వేరుగా కన్పించును సృష్టి
సృష్టికర్త వేరుగా కన్పడు చున్నను ఆ రెండును నేనే అని
అనుటవల్ల సృష్టికర్తయైన భగవంతునికంటె సృష్టియైన జగత్తు
వేరుగా లేదనియు మనకు వేరుగా కన్పడు జగత్తు వాస్తవముగా
భగవంతుడే అనియు తెల్పుచున్నందున జగత్తు మిథ్య
అని సూచింపబడు చున్నది.

10. 'God made foolish the wisdom of the world. because it is of the image.'

(ప్రపంచములోని విజ్ఞానమంతయు అజ్ఞానమే కాని
జ్ఞానము కాదు, ఎందుకనగా ప్రపంచమే అజ్ఞానకార్యమైన
ప్రతిబింబము కనుక.)

ఈ వాక్యములో జగత్తు మిథ్య అనియు, ఈజగత్తు
లోని వివిధ విషయములను సంబంధించిన విజ్ఞానమంతయు
అవిద్యా రూపమే యనియు అద్వైత సిద్ధాంతముతో స్పష్టీక
రింపబడినది.

11. 'God is the only Reality, and we are only real in so far as we are in His order and He in us.'

(భగవంతుడు ఒక్కడే సత్యమైన వస్తువు. మనము
ఆయనసృష్టిలో నున్నాము కనుకను ఆయన మనలో ఉన్నాడు
కనుకను, మనము కూడా ఉన్నట్లుగా అనుకొనుచున్నాము.

12. 'If any man thinketh that he knoweth any thing, he knoweth not.'

(ఎవడైనను తనకు తెలుసును అనుకునే యెడల వాడు తెలియని వాడే.)

ఈవాక్యము కేనోపనిషత్తులోని "మతం యస్య నవేద సః" "అవిజ్ఞాతం విజానతాం" "యది మన్యసే సువేదేతినో నవేదేతి" అను వాక్యముల భావమై యున్నది. తెలుసును అని అనుకునే వాడు తెలియనివాడే అని ఎందుకు చెప్పబడినదనగా, ఇప్పుడు తెలియబడిన విజ్ఞానమంతయు ప్రపంచమునకు చెందినదే కాని భగవంతునికి చెందినది కాదు కనుకను ప్రపంచము సత్యమైనది కాదుకనుకను, అందుకు సంబంధించిన విజ్ఞానమున్ను అవిద్యయే కనుకను, ఆత్మ తెలియబడేది కాదు కనుకను అట్టివాడు తెలియనివాడే, అనగా ఆత్మజ్ఞానమే జ్ఞానము కాని అన్యముకాదని ఆ వాక్య తాత్పర్యము.

13. To be absent from the body is to be at home with the Lord'

[జీవుడు దేహములో లేనప్పుడు దేవునిలోనే ఉన్నాడు అనగా దేహమే నేను అను భావము పోయినపుడు ఆత్మసాక్షాత్కారమగును.]

దేహమే నేనను అధ్యాసచేతనే యీ సంసారము, దుఃఖము సంభవించినదనియు, ఆ అధ్యాస పోగానే జ్ఞానోదయమై ఆత్మ సాక్షాత్కారము జీవన్ముక్తు డగుననిన్ని చెప్పు అద్వైతభావమే యీ వాక్యములో స్పష్టీకరింపబడినది. ఇట్లు బైబిలులోకూడ అద్వైత భావము లుండుటచేత బైబిలు ప్రకారం కూడ జగజ్జీవేశ్వరుల తత్త్వము అద్వైతమే అని తేలుచున్నది.

యుక్తివిచారణ ;

ఇంతవరకు గ్రంథ ప్రమాణము ననుసరించి, ఆ యా గ్రంథములు బోధించు విషయములు వివరించి ఆ యా గ్రంథములు అన్నియు ఆస్తిక్యసిద్ధాంతము అద్వైత సిద్ధాంతానుసారముగనే యున్నవని నిరూపింపబడినది. ఇకను గ్రంథ ప్రమాణములనుబట్టి కాక కేవలము యుక్తి విచారణ జగజ్జీవేశ్వరుల తత్త్వము ఏమైయుండునను విషయము విచారింపబడును.

1. ఆస్తిక మతములన్నియు దేవుడు ఉన్నాడని ఒప్పుకొనుచు అట్టి దేవుడు ఒక్కడే అనియు ఆయన పుట్టుక నాశములేని నిత్యుడనియు, సర్వజ్ఞుడు, సర్వశక్తి గలవాడు సర్వవ్యాపకుడు (omnis-cient, omnipotent and omnipresent) అనియు అంగీకరించుచున్నవి ఇట్లు దేవుడు సర్వవ్యాపకుడు కాక పరిచ్ఛిన్నుడే అయినను, పుట్టుకకలవాడు అయినను అవయవములు కలవాడు అయినను అట్టి వస్తువులు అన్నియు నశించుచున్నట్లు అందరు అంగీకరించుచున్న విషయమే కనుక, దేవుడును నశించువాడగును అట్లు దేవుడు నశించువాడగుటను ఎవరును ఒప్పుకొనరు కదా? ఇంతేకాక నశించే దేవుని ఆశ్రయించినచో మనకు మాత్రమేమి ప్రయోజనము గలుగును? కనుక దేవుడు నశించని నిత్యుడై యుండవలెను. అట్టి నిత్యత్వము దేవునికి ఉండవలెనన్న, ఆయన పరిచ్ఛిన్నుడు కాక అపరిచ్ఛిన్నుడు సర్వవ్యాపకుడుగాను పుట్టుక కలవాడు కాక పుట్టుక లేనివాడుగాను అవయవములు కలవాడు కాక నిరవయవుడు గాను ఉండవలెను.

ఇంకను జడ పదార్థము నశించుచున్నది కనుక దేవుడు నశించకుండా ఉండవలెననిన జ్ఞానస్వరూపుడుగానుండవలెను. ఇంకను దుఃఖమును పోగొట్టుకొనుటకు ప్రతివాడును ప్రయత్నించును కనుకను ఆనందమును వాంఛించును కనుకను భగవంతుడు అట్టి ఆనందస్వరూపుడై తేనే అంపనను భజించిన జీవుడుకూడ ఆనంద రూపుడయి తరించును.

ఇట్టి లక్షణములు గలవాడు భగవంతుడు అని తెలుచున్నది. ఇట్లు దేవుడు నిత్యుడై అపరిచ్ఛిన్నుడై సర్వవ్యాపకుడే అయినచో ఆయన లేనికాలము లేదనియు, ఆయనలేని ప్రదేశము లేదనియు, ఆయనలేని వస్తువు లేదనియు తేలుచున్నది. Two things cannot occupy the same Place at one the same time అనగా ఒకే ప్రదేశమును ఒకే కాలములో రెండు వస్తువులు ఆక్రమించనేరవు అను న్యాయము ననుసరించి, దేవుడు సర్వత్ర నిండియున్నాడు కనుక దేవుడులేని ప్రదేశమే లేదు కనుకను జగత్తు ప్రత్యేకవస్తువు అయి నిత్యమైన దయినచో అది ఎక్కడ నిలుచుటకు అవకాశ మున్నది? జగత్తు ఉండుటకు వేరే ప్రదేశమే లేదుకదా! పోనీ జగత్తు లేదని అందామా అంటే ప్రత్యక్షముగ కనబడుచున్నదిగదా! ఎట్లు లేదనగలము? పోనీ ప్రత్యేక వస్తువుగా ఉన్నది అని అనుటకు అది ఉండుటకు వేరే ప్రదేశమే లేదు. కనుక దేవుడు ఉన్న చోటనే జగత్తు ఉన్నది అని అనవలెను. అప్పుడు రెండును సత్యవస్తువులు అయినచో అట్లు రెండును ఒకేచోట ఒకే కాలములో వుండుట అసంభవము కనుకను, దేవుడు నిత్య

తైన వస్తువు కనుకను జగత్తు సత్యవస్తువు కాకుండా ఉండవలెను. అట్టి సత్యవస్తువు కాకుండా కనబడు దానినే మిథ్య అని అందురు. కనుక ఈ విధముగాను జగన్మిథ్యాత్వము సిద్ధించినది.

2. కనబడున దంతయు నశించు చున్నట్లు మన కందరికిని అనుభవములో నున్నది. స్వప్నమిందుకు దృష్టాంతము. దేవుడు కనబడే వాడైనచో దేవుడుకూడ నశించవలసి వచ్చును. కాని దేవుడు నశించువాడని ఎవరును ఒప్పుకొనరు. అట్లు దేవుడు నశించనివాడే అయినచో కనపడు దృశ్యకోటిలో పడకూడదు. ఎవరైనను మేము దేవునిచూచితామని చెప్పినచో అట్లు వారికి కనబడినది వారి మనఃకల్పిత వస్తువే కాని దేవుడు కాదని నిశ్చయింప వచ్చును. కనుక అట్టి దృశ్యము కాని దేవుడు దృక్కుగా నుండవలెను. దృక్కు అనగా చూచేవాడు. ఎవరికి వారు "మేముచూచు చున్నాము" అనునపుడు చూచునది గ్రహించునది ఈ దేహము ఇంద్రియములు మనస్సు కాక, ఆత్మయే కదా. కనుక దేవుడు ప్రతి జీవునిలోని ఆత్మయే అని తేలుచున్నది. ఇట్లు జీవ బ్రహ్మలకు అభేదము సిద్ధించి అద్వైతము తేలినది.

3. దేవునిలో నుంచి జీవులు కాని జగత్తుకాని పుట్టె యెడల దేవుడు అవయవములు గలవాడుగా నుండవలెను. దేవునిలో నుంచి కొంతభాగము విడిపోవలెను. ఇట్లు దేవుడు పరిచ్ఛిన్నుడు, అవయవములు కలవాడు అయినచో దేవుడు నశించును కనుక దేవునిలో నుంచి జీవులు కాని జగత్తుకాని

భ్రాంతియేనని తెలియుచున్నది. భ్రాంతిచే త్రాళ్లు జగత్తు కన బడుచున్నదే యింతే కాని వస్తుత్వము లేకుండా భాసించు మిథ్యా పదార్థము మిథ్యయైనట్టిది గదా. ఇకను జీవుని విషయమై యిట్లనుకొనవలసి యున్నది, జీవుడు చైతన్యముకల వాడు కనుక జడమైన జగత్తువలె నిర్ణయించుటకు వీలులేదు ఇకను జీవుని స్వరూప స్వభావములను గురించి విచారించి నచో జీవుడు చైతన్య స్వరూపుడై సర్వవ్యాపకుడై యి న్నట్లేని ఉన్నాడు కదా. అట్టి దేవుడు యీ జీవునిలో కూడ వున్నాడని తెలియుచున్నది. యీ జీవునిలో లేకపోయి నచో ఆ దేవుని సర్వవ్యాపకత్వమునకు భంగము వచ్చి దేవుడుకూడ పరిచ్ఛిన్నుడయి పోవలసి వచ్చును. కనుక దేవుడు జీవునిలో కూడ నున్నాడని ఒప్పుకొని తీరవలెను. కనుక జీవునిలోని చైతన్యము దేవుడే అని తెలియుచున్నది. జీవుడు అనగా లోపలి చైతన్యము + దేహము రెండును కలసినవాడు. దేహము జగత్తులోని జడమైన భాగము కనుకను జగత్తు మిథ్య అని తేలినది కనుకను, దేహమునకు వస్తువు గాక మిథ్యయే అయినది కనుకను, జీవునిలోని చైతన్యము అనగా జీవుడు వాస్తవముగా ఆ దేవుడే అని అద్వైత భావము వ్యక్తమగుచున్నది.

4. ఇకను ఆ దేవుడు సగుణుడా లేక నిర్గుణుడా! అద్వైతులు మాత్రము నిర్గుణుడు అని అందురు. ద్వైత, విశిష్టాద్వైతులు సగుణు డందురు. దేవుడు సగుణుడే అయి నచో సగుణ శబ్దార్థమేమి? సగుణుడు అనగా గుణములతో కూడుకొన్నవాడు అని అర్థము. గుణములతో కూడుకొన్నవాడు

ఇల్లు తాను కాక వేరుగా నున్నట్లుగాను, చొక్కాతో కూడుకొన్నవాడు తాను చొక్కా కాక వేరుగా నున్నట్లుగాను, గుణములతో కూడుకొన్న దేవుడు తాను గుణములు కాక గుణములకంటె వేరుగనున్నాడని స్పష్టమగుచున్నది. గుణములకంటె భిన్నుడుగనున్నాడనగా గుణములేని నిర్గుణుడు అనియే కదా అర్థము. కనుక దేవుని అసలు స్వరూపము నిర్గుణమే అని తెలుచున్నది. ఇంకను గుణము నిర్గుణ వస్తువును ఎప్పుడును అంటలేదు కనుకను (బురద ఆకాశమును అంటలేనట్లు) ఆ నిర్గుణ దేవుడు ఎప్పుడును అసంగుడే కనుకను, సగుణము ఎప్పుడును ఆనిర్గుణ రూపదేవుని అంటనేరదు. అనగా ఆయన ఎన్నటికిని ఏ విధముగను సగుణుడు కానేరడు. అయితే గ్రంథములలో దేవుడు సగుణుడుగా కూడ వర్ణింపబడియున్నాడే అని అంటే అజ్ఞానుల మంద మధ్యమాధికారుల కొరకై కల్పింపబడిన వ్యావహారిక సత్యార్థము కలదే కాని పారమార్థిక సత్యము కాదు. కనుక దేవుడు నిర్గుణుడు అను అద్వైత సిద్ధాంతమే యుక్తి సహ మగుచున్నది.

5. ద్వైతమును శ్రుతముకూడ యుక్తికి నిలవనేరదు. అదెట్లనగా — ద్వైతమనగా రెండుగా నుండుట. రెండు వస్తువులు వుంటే ద్వైతము అనియందుము. వస్తువులు రెండుగా నున్నవని ఎప్పుడు అందాము అంటే, ఆ రెంటికిని ఏ కొంచెమో భేదము ఉన్నప్పుడే భేదము ఎప్పుడు ఉండును అంటే రెండు వస్తువులు ఉన్నప్పుడే. అనగా భేదము అను శబ్దమే రెండు వస్తువులు ఉన్నప్పుడు ప్రయోగింపబడును కాని లేనప్పుడు కాదు, కనుక భేదము ఉంటేనే కాని రెండుతనము

(అనగా ద్వైతము) లేదు. రెండుతనము (ద్వైతము) ఉంటేనే కాని భేదములేదు. ఇట్లు ఆరెంటికిని అన్యోన్యాశ్రయదోషము పట్టినది కనుక ద్వైతము అను శబ్దమే యుక్తిమీద విచారణకు నిలువ నేరదు. కనుక అద్వైతమే సిద్ధాంతము. మరియు "ద్వైధాఇతేగతే యస్మిన్ తత్ ద్వీతం ద్వీత మేవ ద్వైతం" అను వ్యుత్పత్తిని బట్టి "ద్వైతం" అనుశబ్దానికే రెండుతనము లేక అద్వైతము అని అర్థము వచ్చుచున్నది.

6. ద్వైత, విశిష్టాద్వైత మతములవారు జగత్తు సత్యమని అందురు ఇంకను జీవులలో నానాత్వము సత్యమనిన్ని అందురు, పైన చూపిన యుక్తుల ప్రకారము జగత్తు జీవులు సత్యమే అయినచో, దేవుడును సత్యవస్తువు కనుక దేవుడు పరిచ్ఛిన్నుడు కావలసివచ్చును, అట్టిదేవుడు నశించి పోవలసి వచ్చును, కనుక జగత్తుజీవులు సత్యమను సిద్ధాంతము దేవుని నిత్యత్వమునకు భంగకరమగు చున్నది. కనుక సరియైనదికాదు. ఇంకను ద్వైతమతాచార్యులగు శ్రీ మధ్వాచార్యులు చెప్పినట్లు దేవునికి జీవునికిని భేదము, జీవునికిని జీవునకును భేదము, ఒక వస్తువునకును యింకొక వస్తువునకును భేదము, జీవునకును జగత్తునకును భేదము, దేవునకును జగత్తునకును భేదము అను పంచభేదములు ఏ మాత్రము కూడ చదువు రాని వెర్రి గొల్లవానికిని విదితమై యున్నవి. ఇట్లు ఆబాలగోపాలమునకు స్పష్టముగా కన్పడు విషయమై ఉపనిషత్తులు వేదములు శాస్త్రములు, అవతారపురుషులు, ఆచార్యపురుషులు బోధింపనవసరమే ఉండనేరదు గదా! సామాన్యముగ జీవునకు తెలియని విషయాలను బోధించుటకయ్యే

శాస్త్రము, సమస్త శాస్త్రసమ్మతము. కనుక అద్వైత సిద్ధాం
తము తప్ప యితర సిద్ధాంతములు ముక్తి నీయనేరవు.

7. ఇక ముక్తిని గురించి విచారించినచో ద్వైతులకు
ముక్తి సాలోక్యము, సామీప్యము. అనగా ముక్తుడైన జీవుడు
ఆ భగవంతుని లోకములోను ఆ భగవంతుని సమీపము
లోను వుండి ఆయనను సేవించుచుండును. విశిష్టాద్వైతు
లకు ముక్తి యనగా ఆ భగవంతునకు మహావిష్ణువుయొక్క
సారూప్యమును పొందుట అనగా విష్ణువుయొక్క రూపము
కలిగి ముక్తుడైనవాడు ఆయనను సేవించుచూ ఆనందించును
అద్వైత ముక్తియనగా సాయుజ్యము, కైవల్యము, దీని
ప్రకారము ముక్తుడయినజీవుడు ఆ బ్రహ్మమే అగును. అజ్ఞాన
దశలో తాను బ్రహ్మకంటె భిన్నుడు అనుకొన్న జీవుడు
జ్ఞానోదయము కాగానే తాను ఆ బ్రహ్మమే అని అభేద
మును సాక్షాత్కరించుకొనును. బ్రహ్మ సచ్చిదానందస్వరూ
పుడు కనుక అద్వైత ముక్తుడున్ను సచ్చిదానందస్వరూపుడు
అగును, కాని ద్వైత విశిష్టాద్వైతముల ప్రకారము ముక్తు
లైనవారలు ఆ మహావిష్ణువుకంటె భిన్నులుగ నుందురు కను
కను వీరికంటె ఆ మహావిష్ణువు ఉత్కృష్టత గలవాడు కను
కను వీరలకు అభయస్థితి కలుగనేరదు. మనకంటె గొప్ప
వానిని చూచినపుడు మనకు భయము కలుగుట సహజముకదా
ఈ భావమునే "ద్వితీయాద్వై భయంభవతి" అని ఉపనిష
త్తున్ను చెప్పుచున్నది. ఇది ముక్తిని బట్టికూడ తేలుచున్నది
గదా. కనుక ముక్తిస్థితియందుకూడ భయమునకు అవకాశ
మున్నచో ఆస్థితిని ముక్తి, మోక్షము అని ఎట్లువర్ణింప వీల

గును ? [illegible] అభయస్థితి తన
[illegible] సర్వవ్యాపకమైన సచ్చి
దా[illegible], కాని అన్యథా కలుగ
[illegible] స్వభావమును పరిశీలించినను
[illegible].

8. స్వప్న[illegible] జగత్తు మిథ్యయని తెలు
[illegible] దృక్కు, దృశ్యము,
[illegible] అనునవి ఉన్నవి. జాగ్ర
[illegible] అనునవి ఉన్నవి,
[illegible] స్వప్నము[illegible] దృశ్యమంతయు మిథ్యయని,
[illegible] ఫలనగా జాగ్రద్దశలోనికి
వచ్చినప్పుడే ఆ స్వప్నదృశ్యములను సత్యత్వము లేదని స్పష్ట
[illegible] జాగ్రద్దృశ్యమగు జగత్తు మిథ్యయా
[illegible] వచ్చినపుడు 'జగత్ మిథ్యాదృశ్య
త్వాత్ స్వప్నదృశ్యవత్' అని అనుమాన (inference)
ప్రమాణముచేత [illegible]. దృశ్యత్వము అనునది
హేతువుగ [illegible]. [illegible] మిథ్యయే
[illegible] అను హేతువునుబట్టి. దీనికి
దృష్టాంతమేమి ? స్వప్నమే దృష్టాంతము. స్వప్నములో కన
[illegible]ము మిథ్యయని తేలినది కనుక. మనకు రెండువిధ
ములగు దృశ్యములున్నవి. జాగ్రద్దృశ్యమైన ఈ జగత్తు
రెండవది స్వప్నదృశ్యమైన స్వాప్నిక జగత్తు. ఈ రెండువిధ
ముల దృశ్యములు[illegible] దృశ్యములేదు. మనకు కన
బడు పదార్థములన్నియు జాగ్రత్ ప్రపంచములోనివే కనుక

జాగ్రద్దృశ్యము క్రిందికే వచ్చును. జాగ్రద్దృశ్యమైన జగత్తు సత్యమా మిథ్యయా యను తగాదా వచ్చినపుడు తగాదా విషయమునకు సంబంధించనివాడు సాక్షిగావచ్చి సాక్ష్యము చెప్పవలెనే కాని ఇతరుడు పనికిరాడు కదా! జగత్తులోని వారందరు విచారణీయమైన సారాంశములోని (Issue) వారే కనుక వారి సాక్ష్యము పనికిరాదు. ఇకను ఈజాగ్రత్ ప్రపంచమునకు సంబంధించని సాక్ష్యము ఏది యనగా స్వాప్నిక ప్రపంచ సాక్ష్యమే. అట్టిసాక్ష్యము దృశ్యమైన దంతయు మిథ్యయే కాని సత్యము కాదని నిరూపించుచున్నది. అందుకు భిన్నమైన సాక్ష్య మింకొకటిలేదు. కనుక ఆ నిర్దుష్టమైన సాక్ష్యమువిూద జగత్ మిథ్యయే యని తీర్మానించవలసి యున్నది. ఇంకొకత్రోవలేదు.

9. ఇంకొక యుక్తిచేతను గూడ జగన్మిథ్యాత్వము సిద్ధమగును. జాగ్రదవస్థలో జీవునియొక్క మనస్సు ఇంద్రియములు పనిచేయుచున్న కాలములోనే ఈ జాగ్రత్ జగత్ కనపడుచున్నది. స్వప్నములో ఇంద్రియములు పనిచేయక పోయినను మనస్సు పనిచేయుచున్నది కనుక స్వాప్నిక జగత్ కనపడుచున్నది. కాని సుషుప్తిలో మనస్సు పనిచేయుటలేదు. అప్పుడు జగత్తు కనపడుటలేదు. దీనిని బట్టి మనస్సు ఉన్నప్పుడే జగత్తు కనపడుచున్నది, మనస్సు లేనపుడు జగత్తుకనపడు లేదు అని తేలుచున్నది. 'యత్సత్త్వే యత్సత్త్వం యదభావే యదభావః" అను న్యాయమును బట్టి జగత్తు అంతయు మనః కల్పితమని తేలుచున్నది. మనః కల్పిత మంతయు మిథ్యయే కదా ; అట్టి దెప్పుడును సత్యము కానేరదు.

10. ఇంకను జీవునికి జాగ్రదవస్థలో కనపడు ప్రపంచము స్వప్నంలో కనబడుటలేదు. స్వప్నములో కనబడు ప్రపంచము జాగ్రదవస్థలో కనబడుటలేదు. ఈ రెండు రకముల ప్రపంచములు సుషుప్తిలో కనబడుటలేదు. సుషుప్తిలో జీవుడు స్వపితి-స్వం అపీతో భవతి. అనగా తన స్వస్వరూపములో నుంటాడు, అనులక్షణమును బట్టి సుషుప్తి జీవునికి స్వస్థానము. దానిలో నున్నపుడు ఈ జగత్తు అతనికి భాసించుటలేదు. జీవుడు సుషుప్తిలోలేడా అంటే మెలకువ చెందిన తరువాత "హాయిగా నిద్రించినాను" అను స్వానుభవమును ప్రకటించుటచేత తాను ఉన్నాడనిన్ని, తన నిజ స్వరూపము ఆనందమే కనుక, అట్టి ఆనందమును అనుభవించు చున్నాడనిన్ని స్పష్టమగు చున్నది. ఇంకను జీవుడు రాత్రి దీపము లన్నింటిని తీసివేసి నిద్రించిన కాలములో స్వప్నము రాగా ఆస్వప్నములో వెలుతురు కనపడుచూ అట్టి వెలుతురు సహాయమున దేశ దేశములను తిరిగి వ్యవహరించు చున్నాడు. అప్పుడు ఆ జీవునికి స్వప్నములో కన్పడిన వెలుతురు బాహ్య వెలుతురు కాదు కనుక అంతరంగికమైన ఆత్మతేజస్సే అని తెలుచున్నది. ఇట్లు ఆత్మ స్వయంప్రకాశుడై సుషుప్తిలో ఆత్మానందమును అనుభవించుచూ వున్న కాలములో యీ జాగ్రత్ ప్రపంచము కనుపించుటలేదు. సుషుప్తిలో కనపడక, జాగ్రదవస్థలో కనపడి, తిరిగి సుషుప్తియందు కనపడని జగత్తు ఎట్టిదనగా "ఆదావంతేచ యన్నాస్తి వర్తమానేపి తత్తథా" అను న్యాయమును బట్టి ఆదియందు అంతమందు లేక మధ్యకాలములోమాత్రమే

భాసించువస్తువు మధ్యకాలములోకూడ వాస్తవంగా లేనిదే అనిన్ని వస్తుత్వములేకుండా భాసించు స్వాప్నికజగత్తువంటిదే అనిన్ని, అందుచేత మిథ్య యనిన్ని తెలుచున్నది.

11. ఇట్టి జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థలు మూడున్ను సమాధిలో కనపడుటలేదు. సుషుప్తిలో జీవునికి కారణ శరీరము అను అవిద్యావరణ ఉన్నది. అదెట్లు తెలుసును అనగా నిద్రలో 'హాయిగ నిద్రించినాను' అను సుఖానుభవముతో పాటు, ఏమి తెలియలేదు. అను అజ్ఞానానుభవము కూడ ఉన్నదికదా. జాగ్రదవస్థలో జాగ్రత్ ప్రపంచము దృశ్యమైతే స్వప్నావస్థయందు స్వాప్నిక ప్రపంచము దృశ్యమైతే సుషుప్తియందు అజ్ఞానము దృశ్యమైనది. అందుకనే అట్టి అజ్ఞానానుభవమును జీవుడు వ్యక్తం చేయుచున్నాడు. కాని ఈమూడు రకముల దృశ్యములు తురీయావస్థలో సమాధి స్థితిలో కనపడక జీవుడు తన నిజస్వరూపము అయిన సచ్చిదానంద స్థితియందు వుంటున్నాడు అట్టి జీవుడు యీ నాలుగు అవస్థలయందు నిర్వికారుడుగ నున్నాడు, కాని ఈ అవస్థలు మారుచున్నవి. ఇట్టి మారేనవన్నియు సత్యములు కాక మిథ్యలనిన్ని, ఎట్టిమార్పులు లేకుండా త్రికాలములయందును సత్యముగా భాసించునది ఆత్మయొక్కటే అనిన్ని దీనివల్ల స్పష్టపడు చున్నది. అట్లు త్రికాలములయందుమారక సచ్చిదానంద రూపమగునది బ్రహ్మయేకదా. ఇప్పుడు ఆత్మకూడా అట్టి నిర్వికార నిత్య సచ్చిదానందరూపుడని తేలినది కను కను అట్టి నిత్యత్వము గలిగిన వస్తువులు రెండు ఉండుటకు వీలులేదు గనుకను (ఉండినచో రెండును పరిచ్ఛిన్నములై

అనిత్యములగును) ఈ జీవుని వాస్తవ స్వరూపము బ్రహ్మయే అని తెలుపుచున్నది. ఈ విధముగాను, 'బ్రహ్మసత్యం' జగన్మిథ్యా జీవో బ్రహ్మైవ నాపరః' అను అద్వైతసిద్ధాంతము రుజువు అగుచున్నది.

12. ఇంకను జీవుని వాంఛలనుబట్టియే జీవుడు వాస్తవంగా సచ్చిదానంద స్వరూపుడు అని తెలును. అదెట్లనగా- ఏమానవుడున్నూ చనిపోవుటకు అంగీకరింపడుకదా. ఎల్లప్పుడును జీవించియేయుండవలెనను వాంఛ ప్రతిమానవునికిని దృఢముగా నున్నది. అదెందుచేతననగా జీవునియొక్క వాస్తవమైన స్వరూపము చావులేని నిత్యమైనసత్యస్వరూపముకనుక ఇంకను జీవునికి ప్రతి వస్తువును గురించియు సర్వమును తెలిసికొనవలెనను వాంఛయును ఉన్నది. ఇదెందుచేత ననగా జీవుడు వాస్తవముగా జ్ఞానస్వరూపుడు కనుక. ఇదియును గాక ప్రతి మానవుడును దుఃఖమును పోగొట్టు కొనుటకును, సుఖము లేక ఆనందమును పొందుటకును వాంఛించును. ఇదెందుచేత ననగా జీవుని వాస్తవ స్వరూపము ఆనందమే కనుక. ఇట్లు ప్రతి జీవుని వాంఛలను బట్టి ప్రతి జీవుడును వాస్తవ స్థితిలో సచ్చిదానంద స్వరూపుడే యని స్పష్టమగుచున్నది. ఈశ్వరుడు లేక బ్రహ్మ సచ్చిదానంద స్వరూపుడే అయ్యుండవలెను, అని పైన మనము తీర్మానించియున్నాము కనుకను అట్టి సచ్చిదానంద రూపముగల వస్తువులు రెండు ఉండనేరవు కనుకను, జీవ బ్రహ్మైక్యము యీ విధముగా కూడా సిద్ధించి అద్వైతమే తత్వమని తేలినది.

13. జగత్తు పుట్టినచో స్వయముగ పుట్టినదా లేక

మరియొక దానినుండి పుట్టినదా ? అను ప్రశ్నలు విచారింపబడుచున్నవి. జగత్తు పుట్టుటకు స్వభావము కారణమని యందురు. స్వభావము అను శబ్దమునకు అర్థమేమి ? "స్వస్మాత్ భావః స్వభావః' అనియా ? లేక 'స్వస్యభావః స్వభావః' అనియా ? "స్వస్మాత్ భావ" అనినచో జగత్ దానినుంచియే అది పుట్టినదని చెప్పవలసి యుండును. దానినుండి అదియే పుట్టుట అసంగతము. కుండ నుంచి కుండ పుట్టనేరదుగదా. అట్లు పుట్టినదన్నచో కర్మ కర్తృ విరోధము వచ్చును. అనగా కర్త కర్మ రెండును ఒకటే కావలసివచ్చును, ఇది అసంగతము కనుక దానినుండియే అది పుట్టదు. ఏవస్తువైనను పుట్టక పూర్వము అది ఏలాగు ఉండును ? పుట్టిన తరువాతగదా దాని స్వరూపము వ్యక్తమగును. కనుక దాని నుంచి అదే పుట్టుట కుదరదు.

"స్వస్య భావః స్వభావః" అనినచో, దానంతట అదే అట్లు అగును అనినచో, కారణములేకుండా కార్యము పుట్టినదని చెప్పవలసియున్నది. ఇట్లు కారణము లేకుండా కార్యం పుట్టుటకు దృష్టాంతమే యెక్కడను లేదు. కనుక ఈ పద్ధతిని అంగీకరింప వీలులేదు. కనుక జగత్ స్వయముగా పుట్టలేదని స్పష్టమగు చున్నది. ఇకను మరియొక దానినుండి పుట్టినచో దేనినుండి పుట్టినదో అది ఇంకొక దానినుంచి అది మరియొక దానినుంచి అని చెప్పవలసి వచ్చును. అట్లు చెప్పినచో అనవస్థాదోషముపట్టును కనుక అట్లు చెప్పరాదు. జగత్ దేనినుండి పుట్టినదో ఆవస్తువు పుట్టక లేని

వస్తువు అని చెప్పినచో పుట్టుకలేని వస్తువు నిరవయవము అపరిచ్ఛిన్నము అయి యుండవలెను కనుక అట్టి దానినుంచి జగత్ కాని ఇంకేమికాని పుట్టుటకే అవకాశము లేదు. అందుకు దృష్టాంతములేదు. ఆ పదార్థము ఇంకను సత్ అయినను కావలెను, కాక అసత్ అయినను కావలెను. కాక సదసత్ ఆయినను కావలెను, ఈ మూడుకంటె ఇంకొక వికల్పములేదు. కాని ఈ మూడును కుదరవు, ఏలనగా — సత్ అనునది నిర్వికారము కనుక దానినుంచి జగత్ పుట్టుటకు వీలుకాదు. అది అసత్ అయినచో, అట్టి శూన్యమునుంచి దృశ్యమానమగు జగత్ పుట్టనేరదు. ఇకను కేవలము సత్ కాకుండా, అసత్ కాకుండా రెండును కలసి సదసత్ అను వస్తువు అసలేవుండనేరదు; ఏలననగా సత్ యును అసత్ యును పరస్పరము విరుద్ధ స్వభావములు కలవి కనుక. ఈవిధముగా విచారించినచో జగత్ స్వయముగాను పుట్టలేదు. ఇంకొక దానినుండియు పుట్టలేదనిన్ని పుట్టదనియు తేలుచున్నది. పోనీ, పుట్టలేదు కనుక 'సత్' కాకూడదా అంటే వికారమును, కార్యమును అగుటవలనను, జడమును దృశ్యమును అగుటవలనను, జగత్ సత్ కాదు. పోనిండు అసత్తా అంటే కనపడుచున్నదికనుక అసత్ నుకాదు. కనుక మిథ్య అని అనవలసియున్నది. ఈవిధముగాను జగత్ మిథ్యయని తేలుచున్నది.

14. జగత్తు పుట్టినచో, ఉన్న వస్తువు పుట్టుచున్నదా లేక, లేనిది పుట్టుచున్నదా? అను ఇంకొక ప్రశ్న ఉన్నది. సాంఖ్యులు ఉన్నవస్తువే పుట్టుచున్నదని అందురు. ఈ

వాదము సత్కార్యవాదము. ఇకను తార్కికులు ఉన్నవస్తువు ఉండనే యుండెను అది పుట్టు టేమిటి అని ఆక్షేపించి అంతకు పూర్వము లేని వస్తువే పుట్టుచున్నదని అందురు. — ఇది అసత్కార్యవాదము. లేని వస్తువు ఎప్పుడును లేనేలేదు. అట్టి శూన్యములోనుంచి ఎట్లు జగత్తు పుట్టుతుంది, అని సాంఖ్యులు ఆక్షేపించి, నువ్వులలోనుంచి నూనెపుట్టుచున్నదికాని, ఇసుకలోనుంచి పుట్టుటలేదు. నువ్వులలో అంతకుపూర్వము నూనె ఉండియే అభివ్యక్తమగుచున్నదనియు, అదే పుట్టుక అనియు చెప్పుదురు. ఇట్లు ఉభయులు యుక్తులచేత తర్కించుకొనగా, ఏమీ తేలదు ఇకను వీనికి సమన్వయ మేమనగా, జగత్తు అసలు పుట్టనేలేదనిన్ని, పుట్టినట్లు మాత్రము రజ్జుసర్పము వలె కనబడుచున్నదనిన్ని, నిజంగా పుట్టినపక్షంలో, ఉండి పుట్టినదా, లేకుండా పుట్టినదా అను ప్రశ్నలు పుట్టునుగాని అసలే పుట్టనపుడు అట్టి ప్రశ్నలకే తావులేదనిన్ని, అద్వైతుల సమాధానము, సమన్వయము. త్రాడునుచూచి పాము అనుకొన్నపుడు, ఆ పాము పుట్టినదనుటకు వీలులేదు పుట్టలేదనుటకు వీలులేదు. ఉండి పుట్టినదా, లేక పుట్టినదా అనుటకును వీలులేదు, ఎందుచేతననగా, వాస్తవంలో దానికి వస్తుత్వము లేదు కనుక కార్యకారణభావముకూడ వాస్తవంలో యుక్తికి నిలువదు. ఏదైనా ఒక వస్తువు, సత్తు అయినను కావలెను. లేక అసత్తు అయినను కావలెను. ఈ రెంటిలోనుంచి నాలుగు వికల్పములు పుట్టును.

(1) సత్తులోనుంచి సత్తు పుట్టునా? ఇది అసంభవము సత్ అనగా నిర్వికారము కనుక.

(2) సత్తునుంచి అసత్తు పుట్టునా ? ఇదియును అసంభవమే కదా.

(3) అసత్‌లోనుంచి సత్ పుట్టునా ? ఇది అంతకంటె అసంభవము. శూన్యమునుంచివస్తువు పుట్టనేరదు కనుక.

(4) అసత్‌నుంచి అసత్ పుట్టునా ? ఇదియును కుదరదు శూన్యమునుండి శూన్యము ఎట్లు పుట్టును ?

కనుక కార్యకారణభావమే కుదరనపుడు జగత్ మిథ్య అగుటకంటె గత్యంతరము లేదు అని స్పష్టపడుచున్నది.

(15) జగత్తును మిథ్య అనుటవల్ల అద్వైతులు ప్రచ్ఛన్న బౌద్ధులు అని ఒక ఆక్షేపణ కలదు. ఇది కేవలము నిరాధారము. బౌద్ధులు జగత్తును భ్రాంతి అని అన్నను యీ భ్రాంతికి అధిష్ఠానమును దేనినీ అంగీకరింపరు. అట్టి నిరధిష్ఠానమైన భ్రాంతి యెప్పుడును కలుగ నేరదు. త్రాడును చూచి పాము అని భ్రాంతి చెందును కాని, త్రాడే లేనపుడు పాము అను భ్రాంతి ఎట్లు కలుగును ? బౌద్ధుల మతములో జగత్తు శూన్యము. అద్వైతుల మతములో జగత్తు మిథ్య. అనగా అధిష్ఠానముగా సత్యమైన బ్రహ్మ ఉన్నదనిన్ని భ్రాంతిచేత అట్టి బ్రహ్మను జగత్తుగా చూచుచున్నాడనిన్ని ఆ భ్రాంతి పోగానే బ్రహ్మ సాక్షాత్కారమై ముక్తిని పొందుననిన్ని అద్వైతుల సిద్ధాంతము. బౌద్ధులసిద్ధాంతము ప్రకారము భ్రాంతి పోగానే శూన్యమే మిగులును. బౌద్ధులు జగత్తు లేదు అని అంటారు. అద్వైతులు జగత్తును కాదు అని అంటారు. అనగా జగత్తు వాస్తవంగా జగత్తు కాదు. బ్రహ్మయే అని వారి సిద్ధాంతము. కనుకనే బౌద్ధులదిశూన్య

మతము, అద్వైతులది ఆస్తికమతము. ఈ రెంటికిని తూర్పు
పడమరలవలె అత్యంత భేదమున్నది కనుక అద్వైతము
ప్రచ్ఛన్న బౌద్ధమతము కాదు.

16) ధృక్ అయిన ఆత్మకును, దృశ్యమయిన జగత్తుకును సంబంధమేమి ? దృశ్యమైన ప్రపంచములో దీపము వున్నపుడు అక్కడవున్న కుండ కనపడుచున్నది. దీపముఅను దానికిని దానిచేత ప్రకాశింప చేయబడు కుండకును ఉన్న సంబంధము సంయోగ సంబంధము. దీపము, కుండ అను రెండును దృశ్యకోటిలోనివి కనుక ఆ రెంటికి గల సంయోగ సంబంధము కూడ దృశ్యమే. ఇట్లు ఇవన్నియు సజాతీయములే. ఇంకను ఆత్మ జగత్తుల విషయములో ఆత్మ దృక్కు-జగత్తు దృశ్యము. ఈ రెండును విజాతీయములు. ఇదియును కాక, ఆత్మ ఉంటేనే జగత్తు వున్నది. ఆత్మ లేకపోతే జగత్ లేదు. దీపము వుంటేనే వెలుతురు ఉన్నది. దీపము లేకపోతే వెలుతురు లేదు. ఇట్టివాని విషయంలో సంబంధము అనన్య సంబంధము కాని సంయోగము కానేరదు. అనన్యమనగా, అన్యముకానిది అని అర్థము. కనుక దీపముకంటె వెలుతురు అన్యము కాదు. అలాగుననే ఆత్మకంటె దృశ్యమైన జగత్ అన్యముకాదు. ఆత్మ దృక్కు కనుక జగత్ కూడా ఆత్మ కంటె అన్యము కానిది. అనగా ఆత్మయే. దీనినే తాదాత్మ్య మని కూడా అంటారు కనుక జగత్ వాస్తవంలో ఆత్మయే అన్యము కాదు. అన్యమని భావించుట భ్రాంతియే కనుక జగత్ పృథక్కుగా వున్నదంటే అట్టి జగత్ మిథ్య అని తేలినది. ఈ విధంగా కూడా అద్వైతమే జగద్వివేకుల

తత్త్వమని యుక్తి మీాద నిర్ధారిత మగుచున్నది.

పదార్థ విజ్ఞానము (Science)

ప్రాచీన కాలములో 'న్యూటన్' మున్నగు ప్రఖ్యాత పదార్థ విజ్ఞాన వేత్తలు కాలము, దేశము [Time—Space] నిత్యము (Absolute) అని నిర్వచించినారు, కాని ఆధునిక శాస్త్రజ్ఞులగు సర్ జేమ్సు జీన్సు (Sir James Geans) డాక్టర్ మాక్సు ప్లాంక్ (Dr. Max Plank) ఐన్ స్టీన్ (Prof. Enstein) మున్నగువారి పరిశోధనల ప్రకారం కాలము దేశము కూడా నిత్యము కాదనిన్ని, ప్రపంచములో దేనికిని నిత్యత్వము లేదనిన్ని నిత్యముగా కనపడు వస్తువులను కూడ ఆపేక్షిక నిత్యత్వమే కాని అసలు నిత్యత్వము లేదనిన్ని తీర్మానింపబడినవి, ఇంకను పదార్థము (Matter) శక్తి (Energy) అను రెండును వేరు పదార్థములు అను పూర్వపు సిద్ధాంతము మారి ఆ రెండును ఒకే వస్తువుయొక్క అవస్థా భేదము లనిన్ని ప్రపంచములో నున్నది ఒక శక్తి (Energy) యే అనిన్ని ఆ శక్తియొక్క అవస్థాంతరము అనగా ఘనీభవించిన స్థితియే పదార్థము అనిన్ని పదార్థము యొక్క సూక్ష్మస్థితియే శక్తి అనిన్ని ఈ విధముగా సిద్ధాంతీకరింప బడినవి, ఇంకను మన కంటికి చలనము లేకుండా స్పర్శకు గట్టిగా కనపడు రాయి (Stone) Science ప్రకారం గట్టితనము లేనట్టిన్ని నిత్యము చలనములో ఉన్నట్టిన్ని అనేక el ctrons, neutrons, protons యొక్క పుంజము అని నిర్ధారితమైనవి. కనుక మన కంటికి కనపడు స్వరూపము

సత్యము కాదని తెలినది. దీనినిబట్టి జగత్‌లో నెద్దియు నిత్యము కాదనిన్నీ కనపడు స్వరూపము సత్యము కాదనిన్నీ అనుటవల్ల జగన్మిథ్యాత్వము సూచింప బడినది. ఇంకను జగ త్తంతయు శక్తివల్లనడుచు చున్న దనుటవల్ల జగత్ మాయా శక్తియొక్క కార్యము అను అద్వైత సిద్ధాంతము కూడ వ్యక్తము చేయబడినది. ఇంకను బ్రహ్మ ఒక్కటే సత్యము అను విషయమును వారింకను శోధించి యుండలేదు. ఇంకను ఐన్ స్టీన్ Einstein) వారి ఆపేక్షిక జ్ఞాన సిద్ధాంతము (General theory of Relativity) ప్రకారం ప్రపంచము లోని మానవుని విజ్ఞాన మంతయు ఆపేక్షిక యాథార్థ్యము కలదేకాని వాస్తవమైనదని చెప్పుటకు వీలులేదని తెలుచున్నది ప్రపంచము మిథ్యకనుక ప్రపంచములోనిపదార్థములకుసంబం ధించినవిజ్ఞానమంతయు ఆపేక్షికసత్యముకలదైన అజ్ఞానజన్యమే కాని పారమార్థిక జ్ఞానముకాదు—అను అద్వైత సిద్ధాంతము ఈ విధముగ కూడ బలపడుచున్నది. కనుక పదార్థ విజ్ఞాన శాస్త్రము Science ప్రకారముకూడ జగన్మిథ్యాత్వమే సూచింపబడి అద్వైతమే తత్త్వమని ధృఢపడుచున్నది. ఇంకను పాశ్చాత్యులందు విజ్ఞానవేత్తలలో చాలామంది తమ తమ గ్రంథములలో అద్వైత భావములను వ్యక్తముచేసి శ్రీ శంకర భగవత్పాదులను ఎంతో గొప్పగను అసదృశ మైన మేధావిగను ప్రశంసించి యున్నారు.

అనుభవములు

ఉపనిషత్తులు మున్నగు గ్రంథములలో బ్రహ్మజ్ఞాను లగు మహాపురుషుల అనుభవములు అచ్చటచ్చట ఉదాహ

రింపబడినవి. భృగువల్లిలో "అహ మన్న మహ మన్నం। అహమన్నా దో౽హ మన్నాదః" అనునది బ్రహ్మ సాక్షాత్కారమును పొందిన భృగువుయొక్క అనుభవము. దాని భావ మేమన అట్టి జ్ఞాని సర్వాత్మకుడు అగుచున్నాడు. కనుక అతనికి జగత్తు వేరే లేకపోవుటయేకాక ఈశ్వరుడును వేరేలేడు. తానే సర్వమునిండి ఏకమై నిత్యమై స్వయం ప్రకాశమై ఆనందరూపుడయి యున్నాడని తనఅనుభవమును ప్రకటించినాడు. ఇటులనే వామదేవుడును "అహం మనుః అహం సూర్యః 'ఇత్యాదిగా తన సర్వాత్మ భావమును వ్యక్తపరిచి యున్నాడు. ఇట్టి అనుభవములు అన్నియు జీవన్ముక్తుల అనుభవములే కనుకను, జీవన్ముక్తి అనునది ద్వైత విశిష్టాద్వైతములలో లేక అద్వైతములో మాత్రమే యుండుట చేతను, ఈ అనుభవములుకూడ అద్వైతమే తత్త్వమని స్పష్టము చేయుచున్నవి. ఆధునికులలో గూడ సదాశివ బ్రహ్మేంద్ర సరస్వతి, చంద్రశేఖర భారతి, బ్రహ్మానంద తీర్థ మున్నగు జీవన్ముక్తులు తమ సర్వాత్మ భావములను అద్వైత భావములను ప్రకటించి యున్నారు. గ్రంథవిస్తర భీతిచే ఆవచనములను వ్రాయలేదు. ఇదియునుకాకసామాన్య జనుల కందరికిని సుషుప్త్యనుభవములో తాను ఒక్కడే భాసించుటయు జగత్తు భాసించక పోవుటయు అను అనుభవమున్ను స్వప్నానుభవమున్ను కూడ జగన్మిథ్యాత్వమును ఆత్మ నిత్యత్వమును సూచింపుచూ అద్వైతమే తత్త్వమని ధ్రువపరుచుచున్నవి. ఇంకను పాశ్చాత్య విజ్ఞానవేత్తలలో కొంతమంది తమ అనుభవములను ఇట్లు వర్ణించి యున్నారు.

1. *Shakespeare.*

We are such stuff as dreams are made of and our little life is rounded with a sleep

మన మందరము అనగా మన జగత్తు స్వప్నతుల్యమైనది. మన జీవితము అజ్ఞాన నిద్రచే ఆవరింపబడినది

' All The world is a stage '

[జగత్తంతయు ఒక నాటకమే]

2. *Emerson.*

' If the red slayer thinks he slays or if the slain think he is slain They know not well the subtle ways. '

(చంపినవాడు తాను చంపినానని అనుకొన్నను చంపబడినవాడు తాను చంపబడినవాడు అని అనుకొన్నను, ఉభయులును సూక్ష్మమయిన తత్వము తెలియనివారే)

ఈ భావమే భగవద్గీతలో:

"య ఏనం వేత్తి హంతారం యశ్చైవం మన్యతే హతం"

ఉభౌ తౌ న విజానీతో నాయం హన్తి న హన్యతే

అను శ్లోకములోని భావమును సూచించుచున్నది.

' The soul is not a compensation but a Life The soul is Elude all this fleating sea of circumstance whose waters ebb and flow with pe fect balance lies the aboriginal abyss of Real Being. Essence of God is not a relation or part but the whole Being is the vast affirmative excluding negative self blanced and swallowing up relations parts and times within Itself.

ఆత్మ ద్వంద్వములలో చేరినది కాక, సత్తామాత్రము ఆత్మ సత్ పదార్థము. ఈ పరిదృశ్యమానమై అనిత్యమైన

ప్రపంచమునకు అధిష్ఠానము ఈ సత్ పదార్థమే. దేవుని తత్త్వము పరిచ్ఛిన్నమైనది కాకుండాను ఇంకొక దానిలో సంబంధము కలది కాకుండాను సంపూర్ణమైనదై యున్నది. ఈ సత్ పదార్థము అసత్ కాక నిత్యమైన ఉనికిగలదిన్ని, స్వప్రతిష్ఠిత మైనదిన్ని అయ్యుండి పరిచ్ఛిన్నత్వమును సంబంధత్వమును, కాలమును కూడ మ్రింగివేయునదై యున్నది.

Language cannot paint the pure nature of the soul.

(భాష ఆత్మయొక్క తత్త్వమును వ్యక్తము చేయ జాలదు) "యతో వాచో నివర్తన్తే" అను శ్రుతియొక్క భావము

Ineffable is the union of man and God. The simplest person who in his integrity worships God becomes God.

(జీవుడు దేవునితో చేరు సాయుజ్యము వర్ణనాతీతము అమాయకుడైన మానవుడు సంపూర్ణమైన భక్తితో దేవుని భజించెనేని అతడు దేవుడే యగును.)

Being passes into Appearance and unity into variety. The universe is externalisation of the soul.

(సత్ పదార్థమే దృశ్య ప్రపంచమైనది. ఏకమైన సత్ యే నానాగా అయినది. ఈ జగత్తు అంతయు ఆ ఆత్మ యొక్క బాహ్యాభివ్యక్తియే) ఏకమైన ఆత్మ బహుస్యాం అని యీ నానాత్వము గల జగత్తుగా వ్యక్తమైనది అను శ్రుతియొక్క భావము,

3. *Thomas Moore.*

The world is all a fleeting show for man's illusion given.

దేవుడు నాలోనుంచే 'నీవే నేను" అని జవాబిచ్చినాడు. జీవబ్రహ్మైక్య బోధ.

When some one knocked at the Saint's door and asked Is Bayazid here his answer was Is anybody here except God ?

(ఆ బయాజిడ్ తత్త్వవేత్త ఇంటికి ఎవరో ఒకరువచ్చి 'బయాజిడ్‌గారు ఇంట్లో ఉన్నారా' అని అడుగగా 'దేవుడు తప్ప ఇంకెవరు లేరు' అని జవాబిచ్చినాడు) జీవబ్రహ్మైక్య బోధ.

8. Aldous Huxley రచించిన గ్రంథములో

Behold but one in all things God within and God without.

(లోపల బైట అంతా భగవంతునే దర్శించుము.) ఏకమే వా ద్వితీయం బ్రహ్మ" అనుబోధ.

9. Ruysbroeck.

The image of God is found essentially and personally in all mankind.

ఇట్టి అనుభవము లింకను అనేకములు కలవు. గ్రంథ విస్తర భీతి చేత నింతటితో విరమించడమైనది.

ఇట్లు ఆయా మతగ్రంథములలోని ప్రమాణములవల్లను యుక్తి విచారణవల్లను, పాశ్చాత్య పదార్థ విజ్ఞాన శాస్త్ర విచారణవల్లను, ప్రాచ్య పాశ్చాత్య మహా పురుషుల అనుభవములవల్లను జగజ్జీవేశ్వరుల తత్త్వము అద్వైతమే యని స్పష్టపడుచున్నది. అట్టి పారమార్థిక అద్వైత స్థితికి వచ్చుటకు వ్యావహారిక సత్యత్వమును బోధించు ద్వైత విశిష్టాద్వైతములు సాధనస్థితిలో అవసరములై యున్నవి.

(ఈ జగత్తంతయు మానవుని భ్రాంతి కల్పితమైన ట్టిన్ని, ప్రతి నిముషము మారునట్టిన్ని దృశ్యము) ఇంకను Kant, Zimmer. Whitmanమున్నగు పాశ్చాత్య విజ్ఞాన వేత్తలు అద్వైత భావములను వ్యక్తము చేసియున్నారు.

4| Thomas Carlyle

This solid seeming world after all is but an air image over Me, the only Reality.

(వస్తువుగా కనపడుచున్న ఈ ప్రపంచమంతయు, విచారించగా పారమార్థిక సత్యమైన నాస్వరూపమైనట్టి ఆత్మ మీద ఆరోపమేగదా) – జగన్మిథ్యాత్వబోధ.

5. Desearts;

The visions of dream and the experiences of my working state are so much alike that I am completely puzzled.

(స్వాప్నిక దృశ్యానుభవములున్న, జాగ్రత్ ప్రపంచానుభవములున్న ఎంతగా ఒక్క విధముగ ఉన్నవంటే నా కత్యంతాశ్చర్యముగా ఉన్నది.) జగన్మిథ్యాత్వబోధ,

6, St Catherine of Genoa

My, Me is God nor do I recognise any other Me except god Himself.

(నా "నేను" అనగా నా స్వరూపమైన ఆత్మ దేవుడే నా ఆత్మను దేవుని కంటె అన్యునిగా నేను అంగీకరించను): జీవ బ్రహ్మైక్య బోధ.

7. Sufi Saint Bayazid.

I went from God to God until they cried from me in me oh thou I.

నేను దేవుని గురించి వెతుకుచూ పోతేచివరకు ఆ